

ความรู้คือประทับ

นานาชาติ:

- ❖ ตุ๊กตาเสียดบาล
- ❖ ระลึกถึง...หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ และราชสกุลปราโมช
- ❖ Messenger เขื่อนดาวพุธ

สารบัญ

ตุ๊กตาเสียดบาล

๓

ระลึกถึง... หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์และราชสกุลปราโมช

๖

ยานเมสเซนเจอร์ เยือนดาวพุธ

๑๒

รำลึกย้อน... นครเขื่อนขันธ์

๑๖

ประวัติโพลีพรพิลีน

๒๖

เฉลิมพระเกียรติ ๘๔ พรรษาองค์ราชัน....

๒๘

สร้างสรรค์การศึกษาไทย ก้าวไกลไร้พรมแดน

ศูนย์บริการโมบิล 1 บริการอย่างมืออาชีพ

๓๒

ด้วยผลิตภัณฑ์น้ำมันเครื่องระดับโลก

๖

๑๒

อาร์.เอ็ม.คูเปอร์

ประธานกรรมการและกรรมการผู้จัดการ

มงคลนิมิตร เอื้อเชิดกุล

กรรมการและผู้จัดการฝ่ายกิจกรรมองค์กร

และรัฐกิจสัมพันธ์

กิตติยาวิดี นิลวรรณ

ผู้จัดการสื่อสารองค์กร

วาสนา ประสิทธิ์จตุระกุล

บรรณาธิการ

โทร. ๐-๒๒๖๒-๔๓๗๘

e-mail : vassana.prasitjutrakul@exxonmobil.com

บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน)

๓๑๕/๑๗-๒๕ ถนนพระราม ๔ ตู๊ ปณ. ๑๘๙

กรุงเทพมหานคร โทร. ๐-๒๒๖๒-๔๐๐๐

www.esso.co.th

๑๖

๒๘

ตุ๊กตาเสียกบาล

โดยวีรวัฒน์ วงศ์สุปไทย

Offering dolls

Clay dolls, mostly made from clay as offering dolls, were found in the historic site in Pathum Thani province along the Chao Phraya River. Offering dolls were made from clay in the Sukhothai period to be used in the healing ceremony.

ความตาย ความเจ็บความไข้ เป็นสิ่งที่มวลมนุษย์ทุกผู้ทุกนาม
ย่อมไม่ปรารถนาให้มาเยือน โดยเฉพาะ ความตาย หมายถึงการ
พลัดพรากจากคนรัก จากครอบครัวและชุมชนไปอย่างไม่มีวันกลับ

เมื่อมนุษย์มีเกิด แก่และเจ็บไข้ มนุษย์จึงได้ดิ้นรนต่อสู้กับความเจ็บไข้มาตลอด จนเกิดเป็นการรักษาโรค การแพทย์จึงถือกำเนิดมาแต่โบราณ นับจากการรักษาโรคทางไสยศาสตร์ ด้วยพิธีกรรมต่างๆ ในอดีตก่อนที่จะพุทธศาสนาจะแพร่ขยายเข้ามาสู่ดินแดนสยาม ศาสนาฮินดูได้แพร่ขยายเข้ามาพร้อมกับศิลปวิทยา

ตุ๊กตาดินเผาสมัยสุโขทัย ดินเผาเคลือบด้วยน้ำยาเคลือบสีเขียวจากแหล่งเตาบ้านเกาะน้อยเมืองศรีสัชนาลัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๑ รูปแม่นั่งอุ้มลูกให้ตมนมหัวหักหายไป ไม่สวมเสื้อมือแม่สอดรัดคอกอดประคองลูกไว้บนอกแม่ด้วยความรัก

และวิชาการอื่นๆ โดยเฉพาะคัมภีร์อายุรเวชศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับการแพทย์และในสมัยทวารวดี พ.ศ. ๑๐๐๐ - ๑๕๐๐ พบหลักฐานการแพทย์ คือ การพบเขากวาง ใช้เป็นสัญลักษณ์รักษาโรค ที่ตำบลทัพหลวง จังหวัดนครปฐม

ลัทธิความเชื่อและการนับถือ “ผี” ของกลุ่มชนชาวสยามนั้น มีมาแต่เดิมนับตั้งแต่การรวมตัวกันเป็น “เผ่า” จนถึงเป็นนคร และเป็น “อาณาจักร” ความเชื่อและการนับถือผี ได้ผสมกลมกลืนกับความเชื่อทาง “ลัทธิ” และ “ศาสนา” ใหม่ที่เผยแพร่เข้ามา รวมกันเป็นประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คนในดินแดนสุวรรณภูมิที่หลากหลายจนกลายมาเป็นประเทศไทย

ตุ๊กตาสีเขียว เป็นตุ๊กตาปั้นด้วยดินเผา ใช้สະเคาะเคราะห์เมื่อเจ็บไข้ มักพบเห็นตามแหล่งชุมชนโบราณที่เป็นที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่สามโคกปทุมธานี เมืองเก่าครั้งต้นแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี มีหลากหลายรูปแบบ

อีกตัวหนึ่งปั้นเป็นรูปชายหญิงนั่งกอดกัน หัวหักหายไป ไม่สวมเสื้อแต่นุ่งผ้าลายดอก หญิงชันเข่านั่งทับบนหน้าตัก ชายเบี่ยงลำตัวออกไปทางขวา หน้าอกหญิงด้านขวาชิดแนบกับหน้าอกชาย มือกอดรัดด้านหลังเอวของชาย ส่วนชายนั้นก็ใช้มือกอดรัดด้านหลังและเอวของหญิงแสดงถึงความรักระหว่างชายหญิง และพบส่วนหัวตุ๊กตาดินเผาสมัยสุโขทัย เป็นหญิงเกล้าผมมวยไว้ด้านหลัง คิ้วโก่งโบหน้ายืมหน้าผากกว้าง คางเล็กเขียนได้เคลือบด้วยสีดอกจากเตาเผาแม่น้ำโจน เมืองสุโขทัยเก่า พุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๑

นอกจากนี้ยังพบตุ๊กตาดินเผาไม่เคลือบเนื้อดินสีแดงส้ม ในสมัยอยุธยา พุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๓ หลากหลายรูปแบบ เช่น ตุ๊กตาดินเผาแม่ให้นมลูก แม่ไม่สวมเสื้อ หัวหัก หายไป ลูกนอนบนตักดูคนม มือแม่ซ้อนประคองหัวและไหล่ มืออีกข้างซ้อนประคองกันให้นอนบนตัก ให้ลูกตมนมแม่ด้วยความรักและทะนุถนอมลูกน้อย

ตุ๊กตาคณอุ้มโก่ส่วนล่างของลำตัวหักหายไป ไผ่ผมเป็นสามหยิกกลางกบาลมือประคองอุ้มโก่ ตรงหน้าอกแขวนเครื่องประดับเป็นรูปทับทรวง

ตุ๊กตาดินเผารูปนักดนตรีตีโทน นั่งชันเข่าขวา ขาซ้ายวางราบกับพื้น ไผ่ผมสามหยิกกลางกบาล มือซ้ายจับตัวโชนนอนผาดไปกับตัวแขนขวายกคอกวางที่เขาใช้ฝ่ามือตีโทนซึ่งเป็นหลักฐานว่าโชนเป็นเครื่องดนตรีไทยที่มีมาแต่โบราณ

ตุ๊กตาดินเผาเจ้าพราหมณ์ ใบหน้ายาวหน้าผากกว้าง กล้ามพนักเป็นมวยกันหอยไผ่ด้านหลัง มีทั้งตัวเล็กและตัวใหญ่ ลำตัวปั้นเป็นก้อนกลมครึ่งซีกด้านหน้าตบดินให้แบนเรียบ ตุ๊กตาประเภทนี้มีอีกรูปแบบหนึ่งทรงผมเป็นรูปวงกลม และเจาะรูกลวงตรงกลางหัว ตุ๊กตาประเภทนี้มักพบลำตัวติดอยู่กับหัวอยู่น้อยมากเพราะลำตัวนั้นปั้นเป็นรูกลวงผิวดินบอบบางแตกหักได้ง่าย

ตุ๊กตาปั้นเป็นรูปสัตว์ข่างม้าพบที่แหล่งหน้าเตาเผาตุ่มสามโคก ตุ๊กตารูปม้า ปั้นด้วยดินสีแดงส้ม ม้ายืนอ้าปาก หูตั้งแผงขนคอดั่งชันสะบัด หางลักษณะทำทางหักเหิม บนหลังม้าปั้นเป็นคนนั่งพนมมือไม่มีหัว คอมีรูกลวง ตุ๊กตารูปข่างยืน มีแม่ทัพนั่งอยู่ตรงคอข่าง มีความข่างนั่งอยู่ด้านหลังตุ๊กตาข่างเท่าที่พบขำรดทุกตัว ขาหักงวงหักคนนั่งบนหลังข่างหายไป

ในความหมายและความเข้าใจของนักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดี ตุ๊กตาเสียกบาลหรือตุ๊กตาเสียกระบะคือตุ๊กตาที่ทำขึ้นอย่างหยาบๆ เพื่อสะเดาะเคราะห์ หรือทำขึ้นเพื่อรับเคราะห์แทนตนเอง นิยมปั้นด้วยดิน ใส่ลงในกระตังเครื่องสังเวทดอกไม้ธูปเทียนเอาไปตั้งตรงทางสามแพร่ง เวลาโพล่พลั่วกล่าวคำสังเวทเสร็จก็ขอให้ตุ๊กตาที่เตรียมไปรับเคราะห์แทนตัวแล้วเอาไม้เคาะหัวตุ๊กตาให้หักเอาโยนไว้ใกล้เครื่องสังเวท

พิธีเสียกบาลที่สามโคกปทุมธานี เป็นการเสียกระบะ ไม่ใช่เสียกบาลหรือเสียหัว หรือหัวขาดหัวหายแต่อย่างใด “กระบะ” นั้นหมายถึง กระบะสะเดาะเคราะห์ ทำด้วยกาบกล้วยเป็นสี่เหลี่ยม แล้วสานกระตังใบกล้วยใส่เครื่องเซ่นไหว้มีพริกแห้งหอม กระเทียม ข้าวสาร เกลือ และตุ๊กตาปั้นด้วยดินเหนียวแทนตัวผู้ป่วย ส่งไปให้ผี

เมื่อจัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้และตุ๊กตาแทนตัวเรียบร้อยแล้ว ใส่ลงในกระบะก็จะนำมาทำพิธีเสียกบาลต่อหน้าผู้ป่วย โดยยกกระบะเวียนร่อนตรงหน้าผู้ป่วยสามครั้งแล้วกล่าวคำเซ่นไหว้ว่า “ผีตายโหงตายท่าถูกฆ่า ถูกฟัน ถูกแทงตาย ให้มากินเครื่องสังเวทเหล่านี้ ขอให้ลูกหลานหายวันหายคืน ให้อยู่เย็นเป็นสุข” เสร็จพิธี ก็นำไปลอยน้ำหรือนำไปวางไว้ตรงทางสามแพร่ง สามแยก จุดรูป ๓ ดอก เทียน ๑ แท่ง พร้อมกับกล่าวคำเซ่นไหว้ซ้ำอีกครั้ง และต่อท้ายคำเซ่นไหว้เพิ่มเติมว่า “ลูกขอฝากพระภูมิเจ้าที่แม่ธรณี แม่คงคา” เป็นอันเสร็จพิธี

พิธีเสียกบาลที่สามโคกปัจจุบันไม่มีใครทำให้ได้พบได้เห็นแล้ว ความเชื่อและการนับถือผีได้สูญสิ้นไปเมื่อพิธีพุทธได้เข้ามาแทนที่ผี โดยการนิมนต์พระสงฆ์มาที่บ้านเรือนให้ผู้ป่วยที่เจ็บไข้หนักได้ถวายสังฆทานก่อนวาระสุดท้ายแห่งชีวิตจะมาถึง

เกี่ยวกับผู้เขียน

โดยวิวัฒน์ วงศ์ศุภไทย

นักเขียนบทความสารคดีประวัติศาสตร์โบราณคดีประเพณีวัฒนธรรม

ศิลปินดีเด่นจังหวัดปทุมธานี สาขาวรรณศิลป์

ศิลปินร่วมสมัยกระทรวงวัฒนธรรม

ระลึกถึง... หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ และราชสกุลปราโมช

โดย ธาดาพร

In memory of M.R. Kukrit Pramoj

Like “Ploi,” the main character in his famous novel, “Si Phaendin,” M.R. Kukrit Pramoj has lived for four reigns. However, his life was more colorful than that of Ploi, a court lady. Born on April 20, 1911 during the reign of King Rama 6, M.R. Kukrit was born into an aristocratic family of Royal descent, “Pramoj.”

He has gone through many twists and turns in the Thai history, from monarchy to democracy. M.R. Kukrit was a man of many gifts – thinker, writer, journalist, and politician. M.R. Kukrit became the prime minister in 1974. He was the first Thai premier to establish relationship between Thailand and China. In 2011, the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization honored him a remarkable personality in education, social, cultural and mass communications.

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ผู้เขียนเรื่อง “สี่แผ่นดิน” อันลือลั่น ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีอายุยืนยาวถึง “สี่แผ่นดิน” เฉกเช่นเดียวกับแม่พลอย ในเรื่องสี่แผ่นดิน ทว่า ชีวิตของแม่พลอยในสี่แผ่นดินที่ มรว. คึกฤทธิ์ได้รจนาเอาไว้ เป็นชีวิตสาวชาววังคนหนึ่ง ที่ดำเนินชีวิตแบบเรียบ ๆ ง่าย ๆ ไม่ได้ผาดโผนโจนทะยานอันใด ผิดกับชีวิตจริงของผู้ประพันธ์เรื่องนี้ ซึ่งเต็มไปด้วยสีสัน ผ่านช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของยุคสมัยมาหลายช่วง และหลายต่อหลายครั้งที่ตัวท่านเองนั้น ได้กลายเป็นหัวข้อสนทนากันไปทั่วบ้านทั่วเมือง อย่างที่เรียกว่า “ทอล์ก ออฟ เดอะ ทาวน์” แถมด้วยบรรดาสถาปนาที่มีคนตั้งให้ท่านต่าง ๆ นานา ทั้งด้วยความนับถือเลื่อมใส และบ้างก็หยอกล้อ บ้างก็ประชดประชันอยู่กลาย ๆ

ว่ากันตามจริง ไม่ใช่แต่ตัว มรว. คึกฤทธิ์เท่านั้นที่เคยเป็น ทอล์ก ออฟ เดอะ ทาวน์ เมื่อสืบค้นไปก็พบว่า บรรพชนของ มรว. คึกฤทธิ์หลายต่อหลายท่าน ก็เคยเป็นหัวข้อสนทนาชนิด “ทอล์ก ออฟ เดอะ ทาวน์” มาแล้ว ไ้มาตั้งแต่ยาหวัดของท่าน เจ้าจอมมารดาอำภาน

เจ้าจอมมารดาอำภานั้น เรียกได้ว่าเป็นคนจีนชนิด ร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะว่า บิดามารดาของท่านเป็นคนจีนแท้ ๆ ตัวท่านเองก็เกิดที่เมืองจีน ณ มณฑลฝูเจี้ยน (ฮกเกี้ยน) บิดาของเจ้าจอมมารดาอำภานั้น แซ่หลิน มีนามว่า อิง (หรือหลิมอิน ตามสำเนียงฮกเกี้ยน) เป็นชาวจีนมณฑลฝูเจี้ยน แต่งงานมีเอกราชอยู่ฝูเจี้ยน ซึ่งก็คือมารดาของเจ้าจอมมารดาอำภานั่นเอง

เจ้าจอมมารดาอำภาก่อเกิดและเติบโตที่จีน ทำตามธรรมเนียมลูกผู้ดีตระกูลจีนในยุคนั้น ด้วยการมัดเท้าตั้งแต่เล็กจนกระทั่งท่านอายุได้ ๘ ปี บิดาจึงนำตัวมาอยู่ด้วยที่เมืองไทย เพราะขณะนั้น หลินอิงบิดาของท่าน มาอยู่ที่เมืองไทยและทำมาค้าขายจนร่ำรวยเป็นเจ้าสัว ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระอินทอากร เจ้าสัวอิง ได้ถวายธิดาของตนคือเจ้าจอมมารดาอำภานในขณะนั้น ที่อายุเพียง ๙ -๑๐ ขวบ เข้ารับราชการฝ่ายใน ในสมัยรัชกาลที่ ๑ เป็นละครรุ่นเล็ก เจ้าจอมมารดาอำภาก็เคยมัดเท้า และถูกเลี้ยงมาตามธรรมเนียมจีนทุกอย่าง ก็แก้มัดเท้าออก และกลายเป็นสาวชาววังไทยเต็มตัวนับแต่นั้นมา

เจ้าจอมมารดาอำภารำเป็นตัวนางกาญจนาในละครเรื่องอิเหนาใหญ่ (ดาหลัง) ได้ดังงาม จึงเรียกกันติดปากว่า “อำภากาญจนา” และต่อมาได้ถวายตัวเป็นเจ้าจอมในสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีโอรสธิดารวม ๖ พระองค์ คือ

๑. พระองค์เจ้าชายกปิธดา ภายหลังทรงกรมเป็นกรมหมื่นภูบาลบริรักษ์ ต้นราชสกุล กปิธดา
๒. พระองค์เจ้าชายปราโมช ภายหลังทรงกรมเป็นกรมขุนวรจักรธรานุภาพ ต้นราชสกุล ปราโมช

๓. พระองค์เจ้าชายเกตุร สิ้นพระชนม์ในรัชกาลที่ ๔ ไม่มีโอรสธิดา

๔. พระองค์เจ้าหญิงกัญญา สิ้นพระชนม์ในรัชกาลที่ ๓

๕. พระองค์เจ้าหญิงกัลยาณี สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ ๒

๖. พระองค์เจ้าหญิงกนิษฐน้อยนารี พระราชธิดาองค์สุดท้ายของสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย สิ้นพระชนม์ในรัชกาลที่ ๔

เจ้าจอมมารดาอำภานั้นเห็นจะเป็นที่โปรดปรานของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๒ อยู่ไม่น้อย เพราะในบรรดาเจ้าจอมมารดาทั้งหมดในรัชกาลที่ ๒ เจ้าจอมมารดาอำภาน ประสูติโอรสธิดามากกว่าเจ้าจอมมารดาใดๆ ทั้งหมด ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๓ ท่านกราบบังคมทูลลาออกมาอยู่กับพระโอรสที่วัง ท่านเจ้าจอมมารดาอำภายังได้ฝึกคณะละครผู้หญิงโรงใหญ่เอาไว้โรงหนึ่ง ซึ่งต่อมาได้ตกทอดเป็นมรดกไปถึงลูกหลานของท่าน

เจ้าจอมมารดาอำภาน่าจะเป็นหนึ่งในบรรดาต้นกำเนิดของสายสัมพันธ์สองแผ่นดิน ระหว่างไทยกับจีน เพราะความเป็นจีนที่เข้มข้นของท่าน และได้กลายมาเป็นเจ้าจอมมารดาที่นับเป็นที่โปรดปรานท่านหนึ่ง ประกอบกับการที่มีบิดาร่ำรวยเป็นถึง “เจ้าสัวเตากระทะ” (คือร่ำรวยและมีบริวารมากมายจนถึงขนาดต้องหุงข้าวด้วยกระทะใบบัวจึงจะพอเลี้ยงบริวารได้หมด)

ดังนั้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์จึงกล่าวว่า กลอนบทหนึ่งซึ่งเป็นที่แพร่หลายกันทั่วไปว่า

“สายหยุดพุดจีบจีน	เจ้ามีสินที่มีศักดิ์
คนทั้งวังเขาซังเจ้านัก	แต่พี่รักเจ้าคนเดียว”

น่าจะเป็นกลอนที่ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๒ พระราชทานแก่เจ้าจอมมารดาอำภานี่ และเรื่องของเจ้าจอมมารดาอำภานี้ ก็กลายเป็นทอล์ก ออฟ เดอะ ทาวน์ของชาววังในยุคนั้น

เจ้าจอมมารดาอำภาน

ก.

ข.

ค.

ง.

บรรพชนรุ่นต่อมาของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ที่มีสืบลำดับจ้าน และกลายเป็นทอล์ก ออฟ เดอะ ทาวน์ ก็มีใช้อื่น หากแต่คือต้นราชสกุลปราโมช นั่นคือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปราโมช กรมขุนวรจักรธรานุภาพ เสด็จปู่ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์นั่นเอง

เสด็จในกรมพระองค์นี้ ว่ากันว่าทรงปราดเปรื่อง และมีความสามารถมากพระองค์หนึ่ง ทรงเคยกำกับว่าการถึงทำกรรมคือกรมพระนครบาล กรมท่า กรมหมอ กรมช่างเคลือบช่างหุงกระจก และกรมฉนวนหก ในบรรดาตำแหน่งที่ทรงเคยกำกับว่าการผ่านมานั้น มีตำแหน่งสำคัญ ๆ คือกรมพระนครบาล และกรมท่า ซึ่งต้องปกครองดูแลผู้คนในสังกัดจำนวนมาก เรียกได้ว่าทรงเป็นผู้มีอำนาจวาสนา และได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยเป็นพิเศษ ทว่าต่อมา ในสมัยรัชกาลที่ ๔ เสด็จในกรมฯ ทรงเลือกที่จะกำกับว่าการแต่กรมช่างเคลือบ ช่างหุงกระจก และกรมฉนวนหกเพียงแค่นั้น ไม่ต้องพระประสงค์ตำแหน่งสำคัญอย่างกรมเมืองหรือกรมท่าอีก สาเหตุนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์เขียนไว้ว่าสืบเนื่องจากสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเคยมีรับสั่งครั้งหนึ่งในงานเฉลิมพระยศทรงกรมของสมเด็จพระเจ้าฟ้าชายจุฬาลงกรณ์ ขึ้นเป็น “กรมหมื่นพิชนเศวตสุรัสงาศ” ว่า

“ถ้าเจ้านายทรงกรมเป็นกรมหมื่นสี่พระองค์ คือกรมหมื่นพิชนเศวตสุรัสงาศ กรมหมื่นบารบประปักษ์ กรมหมื่นวรจักรธรานุภาพ และกรมหมื่นอักษรสาสนโสภณ พระองค์ใดพระองค์หนึ่งจะได้เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติในกรุงเทพมหานครแล้ว จะมีได้ทรงรังเกียจเดียดฉันท์เลย”

จากพระราชดำรัสนี้ ทำให้นับแต่นั้นต่อมา เจ้านายทั้งสามพระองค์ที่ทรงเอยนามนั้น (ยกเว้นแต่กรมหมื่นพิชนเศวตสุรัสงาศ ซึ่งก็คือเจ้าฟ้าชายจุฬาลงกรณ์) ต่างวางพระองค์ลาบาก จึงต้องพยายามลดบทบาทของแต่ละพระองค์ลงด้วยความระมัดระวังอย่างยิ่ง โดยพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นบารบประปักษ์ เจ้าฟ้ามหามาลา (พระยศในขณะนั้น) ปรากฏว่าเสด็จออกปากล้องข้างเผือกอยู่มิได้หยุด นานๆ จึงจะเสด็จคืนพระนครสักครั้ง

จนกระทั่งขึ้นรัชกาลที่ ๕ แล้ว และท่านได้เฉลิมพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา จึงได้เสด็จประทับอยู่ในวังเป็นปกติ

ส่วนพระองค์เจ้าสิงหราช กรมหมื่นอักษรสาสนโสภณนั้น ก็ทรงกำกับกรมพระอาลักษณ์ และเฝ้าพระทัยแต่เรื่องหนังสือเท่านั้น ไม่สนพระทัยเรื่องอื่นไปกว่านี้ ภายหลังทรงได้เฉลิมพระยศเป็นกรมหลวงบดินทรไพศาลโสภณในรัชกาลที่ ๕ ทรงว่าการกรมอักษรพิมพการและศาล รับสั่งชำระความราชตระกูล เพราะทรงมีอาวุโสสูงสุดในหมู่พระราชวงศ์ทั้งปวงในตอนนั้น

สำหรับกรมหมื่นวรจักรธรานุภาพ ก็เลิกสนพระทัยกรมพระนครบาลและกรมท่า ทรงหันมาเอาพระทัยใส่กับการหุงกระจก และเคลือบโลหะ ที่เรียกกันว่า การถมปิด กับ การเคลือบภาชนะเครื่องราชูปโภคด้วยทองลงยาด้วยสีฟ้า ที่เรียกกันว่า การลงยาราชาวดี จนทรงทำเป็นตำราว่าด้วยการทำเคลือบโลหะ ทำลงยาราชาวดี และตำราทำกระจก ที่ตกทอดมาจนถึง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ในภายหลัง และก็ทรงกำกับว่าการกรมฉนวนหก(ได้ลวด รำไค้ม ตีลังกา) เพื่อแสดงในงานมหรสพสมโภชต่าง ๆ อื่น ๆ นอกจากนี้ ไม่ทรงเอาพระทัยใส่เลย ภายหลังทรงได้เลื่อนพระยศเป็นกรมขุนวรจักรธรานุภาพ

เสด็จในกรมขุนวรจักรฯ ท่านดำรงพระองค์อยู่อย่างระมัดระวัง จนกระทั่งเมื่อสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จสวรรคต ได้มีการประชุมพระบรมวงศานุวงศ์และเหล่าขุนนางเพื่อเลือกพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ใหม่ เหตุการณ์ตอนนี้นานที่ติดตามประวัติศาสตร์ไทยจะรู้ว่า เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นขุนนางที่มีอำนาจที่สุดในเวลานั้น ได้ถามกลางที่ประชุมว่าเห็นควรให้พระองค์ใดสืบราชสมบัติต่อไป กรมหลวงเทเวศร์วชิรพันธุ์รสนอพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ ที่ประชุมก็มีมติเป็นเอกฉันท์ ให้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ ขึ้นเสวยราชสมบัติต่อ

แต่แล้ว ปรากฏว่า เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ได้ขอให้ที่ประชุมเสนอพระนามเจ้านายที่จะเป็น “วังหน้า” ซึ่งกรมหลวงเทเวศร์วชิรพันธุ์รสนอ กรมหมื่นบวรวิชัยชาญ ตอนนี้อง

จ.

ฉ.

ช.

กรมขุนวรจักรฯ ก็รับสั่งคัดค้านว่า ตำแหน่งวังหน้านั้น ตาม ประเพณีเดิม สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทรงแต่งตั้ง ผู้อื่นจะมาแต่งตั้ง มิได้ ในเมื่อที่ประชุมมีมติให้เจ้าฟ้าชายจุฬาลงกรณ์ ทรงเป็น สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินแล้ว ก็ควรจะได้โปรดเกล้าฯ ตั้งผู้ใดผู้หนึ่ง เป็น กรมพระราชวังบวรฯ ตามพระราชอำนาจ ไม่ใช่หน้าที่ของ ที่ประชุมนั้นจะมาแต่งตั้งเอาเอง

มาถึงตอนนี้ เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์จึงย้อนถามเอาว่า “ที่ไม่ยอมนั้น อายากจะเป็นเองหรือ?” ซึ่งกรมขุนวรจักร ก็ทรง ตอบว่า “ถ้าจะให้ยอมก็ต้องยอม”

เรื่องนี้เป็น ทอล์ก ออฟ เดอะ ทาวน์ ที่ฮือฮามากในยุคนั้น เพราะเป็นที่รู้กันว่า ท่านเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ในเวลานั้นมี อำนาจวาสนามากล้น จนไม่มีใครกล้าคัดง้างกับท่าน การที่กรม ขุนวรจักรฯ ทรงกล้าหักท้วงในท่ามกลางที่ประชุมเช่นนี้ จึง กลายเป็นเรื่องที่โจษจันกันมาก จนถึงขนาดมีบันทึกบทสนทนา นี้ไว้ในพระราชพงศาวดารกันเลยทีเดียว

หลังจากการโต้เถียงในที่ประชุมครั้งนั้นแล้ว เนื่องจาก สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขณะนั้นยังทรงพระเยาว์ เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ได้ขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และเลื่อนขึ้นเป็นสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ กรมขุน วรจักรฯ จึงทรงเก็บตัวอยู่แต่ในวัง ไม่เสด็จออกนอกวังเลยตลอด เวลาที่สมเด็จพระยาฯ เป็นผู้สำเร็จราชการอยู่นั้น จนกระทั่งสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงว่าราชการด้วย พระองค์เองแล้ว เสด็จในกรมขุนวรจักรฯ จึงทรงเสด็จออกจาก วังตามปกติ โดยวันแรกที่เสด็จออกจากวัง คือวันที่สมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จออกมหาสมาคมเป็นครั้งแรกและ เสด็จออกว่าราชการด้วยพระองค์เอง เสด็จในกรมขุนวรจักรฯ ก็ เสด็จออกจากวังมาเข้าเฝ้าในครั้งนั้นเอง

เสด็จในกรมขุนวรจักรฯ ทรงมี ม.ร.ว. ดวงใจ เป็นชายา เอก มีโอรสติดกับ ม.ร.ว. ดวงใจ ๗ องค์ คือ

ก. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสิงหรา กรมหลวงบดินทรไพศาลโสภณ ที่มณฑลเชษฐาประยูร

ข. (แถวยืนจากซ้ายไปขวา) ม.ร.ว. ถ้วนเท่านั้น ปราโมช, ม.ร.ว. บุญรับ ปราโมช(พินิจชนคดี) ม.ร.ว. อุไรวรรณ ปราโมช ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช (นั่งเก้าอี้) หม่อมแดง ปราโมช(สกุลเดิม บุณนาท) พระวรราชธิดาพระองค์เจ้าคำรบ (นั่งด้านหน้า) ม.ร.ว. ศีกฤทธิ ปราโมช

ค. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากิตติดา กรมหมื่นภูบาลบริรักษ์ ต้นราชสกุลกิตติดา

ง. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปราโมช กรมขุนวรจักรธรานุภาพ ต้นราชสกุลปราโมช

จ. ม.ร.ว. ศีกฤทธิ สมัยหนุ่ม ๆ

ฉ. ม.ร.ว. ศีกฤทธิ ปราโมช ส่งเสริมศิลปะการแสดงโขนในหมู่เยาวชน โดยตั้งคณะโขนธรรมศาสตร์ ในภาพท่านแต่งเครื่องโขนในชุดทศกัณฐ์

ช. ม.ร.ว. ศีกฤทธิ ปราโมช ขณะเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นทางการ โดย พณาพนาเจ็อง ให้การต้อนรับด้วยตัวเอง

๑. ม.จ.หญิง เมافی

๒. ม.จ.หญิงฉวีวาด

๓. ม.จ.ชายจำรูญ

๔. ม.จ.หญิงค้อยท่า

๕. ม.จ.หญิงโอรุณอ่อน

๖. ม.จ.หญิงร่ำมะแข

๗. ม.จ.ชายคำรบ ซึ่งภายหลังได้เลื่อนพระยศเป็น

พระวรราชธิดาพระองค์เจ้าคำรบ ทรงรับราชการทหารมีพระยศ สุดท้ายเป็นพลโท เป็นพระบิดาของ ม.ร.ว. ศีกฤทธิ และ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

ถัดจากรุ่นเสด็จปู่ของม.ร.ว. ศีกฤทธิ ทอล์ก ออฟ เดอะ ทาวน์ ท่านถัดมาของราชสกุลปราโมช ก็คือท่านหญิงฉวีวาด ท่าน ป้าของ ม.ร.ว. ศีกฤทธิ อันว่าท่านหญิงฉวีวาดท่านนี้ ตามที่ ม.ร.ว. ศีกฤทธิ บันทึกไว้ในหนังสือ “โครงกระดูกในตู้” กล่าวว่า เป็น “โครงกระดูกในตู้โดยแท้ เพราะเรื่องราวของท่านถูกปิดบัง ซุบซิบกันมานานไม่ให้ลูกหลานได้รู้” เพราะพฤติกรรมหลายต่อ หลายอย่างของท่านหญิงฉวีวาด ไม่ใช่สิ่งที่สตรีไม่ว่าสมัยไหนๆ สมควรนับเป็นแบบอย่างโดยเด็ดขาด

หม่อมเจ้าหญิงฉวีวาทนั้นใช้ชีวิตอย่างที่เรียกว่า ผาดโผน ไม่กลัวเกรงสิ่งใดทั้งสิ้น และออกจะเป็นสตรีที่เจ้าทิชฐิ เอาแต่อำเภอใจตนเอง ตอนที่ท่านหญิงฉวีวาทยังเล็กๆ ก็กล้าแก่งแย่ง กระทั่งสมเด็จพระเจ้าฟ้าชายจุฬาลงกรณ์ จนทำให้สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ ทรงตกอัมพจันทร์บนพระที่นั่งลงมาหลายชั้น และถูกสมเด็จพระจอมเกล้าฯ พระราชบิดาตำหนิเอา แต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายจุฬาลงกรณ์ก็ไม่ทรงกราบบังคมทูลฟ้องว่าใครแก่งแย่งพระองค์ แทนที่ท่านหญิงฉวีวาทจะทรงระลึกถึงพระเดชพระคุณ กลับเห็น ว่าตัวท่านเองที่รังแกเจ้าฟ้าพระราชกุมารพระองค์ใหญ่ได้

ท่านหญิงเคยหมั่นหมายกับพระองค์เจ้าศัคนางยุคล กรมหลวงพิชิตปรีชากร แต่เมื่อทราบว่าการหมอลงพิชิตฯ มีหม่อมคู่ เป็นหม่อมห้ามอยู่แล้วหนึ่งคน ก็ตีโพยตีพายและยื่นคำขาดให้ กรมหลวงพิชิตฯ เลิกกับหม่อมคู่ กรมหลวงพิชิตฯ ไม่ทรงยอม ทำให้ท่านหญิงฉวีวาทไม่พอพระทัยอย่างยิ่ง และแสดงออกอย่างรุนแรงด้วยการโยนเครื่องทองของหมั่นลงมาจากหน้าต่างตำหนัก เรือราดกับพื้นดิน ถือว่าถอนหมั่นกันไป หลังจากนั้นท่านยังผูกใจเจ็บ จึงไปเข้ากับเจ้านายฝ่ายวังหน้า ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ ๕ นั้น เป็นที่รู้จักกันว่าปญฺหะระหว่างวังหน้ากับวังหลวงค่อนข้างจะตึงเครียด

หม่อมเจ้าฉวีวาทยังทรงเสกสมรสกับเจ้านายวังหน้า คือ พระองค์เจ้าเฉลิมลักษณวงศ์ กรมหมื่นนเรศวรมุนีสุภากร แต่ท่านหญิงฉวีวาทก็ได้ทรงนับถือพระสามีแต่อย่างใด มักจะรับสั่ง ก้าวร้าวกับพระสามี และเมื่อไม่พอพระทัยก็มักจะเอ็ดอึงเอาง่ายๆ ต่อมาเมื่อเกิดวิกฤตระหว่างวังหน้าและวังหลวงขึ้นถึงขนาดที่กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ ทรงหนีไปหลบอยู่ในสถานกงสุลอังกฤษ หม่อมเจ้าหญิงฉวีวาทก็ทรงกระทำการอย่างที่ไม่เกรง อาญาแผ่นดิน โดยการชนทรัพย์สมบัติ พร้อมกับคณะละครใน ของเจ้าจอมมารดาอำภาที่ตกทอดมาถึงตน และเครื่องดนตรีปี่พาทย์ ทั้งคณะ ลงเรือสำเภาแล่นออกปากอ่าว หนีไปอยู่กับสมเด็จพระนโรดมกษัตริย์แห่งกรุงกัมพูชา จนต่อมาได้เป็นชายาของสมเด็จพระนโรดมและมีโอรสด้วยกันอีกด้วย

ด้วยความผิดใหญ่หลวงที่หม่อมเจ้าฉวีวาททำลงไป เป็นเหตุให้ ม.ร.ว.ดวงใจ ผู้เป็นชนนี ต้องถูกจับกุมตัวไปลงโทษแทน โดยถูกโบยและขังไว้ในวังเรียกว่าจำสนม พร้อมทั้งรับราชบาตร คือยึดทรัพย์สินทั้งหมดเข้าเป็นของหลวง และบรรดาเจ้าพี่เจ้าน้อง ที่เป็นหญิงของท่านหญิงฉวีวาททั้งหมด ต้องพากันหลบหนี ราชภัย ด้วยการไปขอพึ่งพระบารมีพระอัครชายาเธอพระองค์ เจ้าสายสวลีภิรมย์ ซึ่งพระอัครชายาก็ทรงเมตตาให้ความอุปการะ และมอบหมายงานในห้องเครื่องที่พระองค์ทรงกำกับดูแลนั้นให้บรรดาหม่อมเจ้าหญิงในราชสกุลปราโมชแบ่งกันไปทำ ทำให้บรรดาหม่อมเจ้าหญิงทั้งหลายรอดพ้นจากราชภัยไปได้ในคราวนั้น ส่วนหม่อมเจ้าคำรบนั้น เนื่องจากเป็นชายและยังเป็น

เด็กชายอายุเพียงไม่กี่ขวบ จึงไม่ต้องโดนอาญา แต่ว่าก็ต้องไปอยู่กับหม่อมยายของท่านซึ่งมีฐานะยากจน และยังชีพอย่างอดคัต อยู่พักใหญ่ จนกระทั่งได้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาสุวรัตนราชประยูร ที่ชาววังออกปากเรียกว่า “ทูลกระหม่อมแก้ว” เสด็จมายของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง นำไปเลี้ยงในวัง จึงได้พ้นจากความลำบากไปได้ จนกระทั่งอายุครบกำหนดที่จะอยู่ในวัง จึงทูลลาออกมาอยู่กับพระชนนี ที่เวลานั้นพ้นโทษแล้ว แต่หม่อมเจ้าชายคำรบ ก็ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ ให้เรียนต่อ โรงเรียนนายร้อยทหารบก ในพระอุปการะของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชจนจบออกมาเป็นนายทหาร และเข้ารับราชการในเวลาต่อมา

หลัง ม.ร.ว.ดวงใจถูกปล่อยออกมาจากจำสนม ก็ได้กลับมาอยู่ที่เรือนของท่านตามเดิม แต่ว่าทรัพย์สินที่ถูกริบราชบาตรไปนั้นไม่ได้คืนมาด้วย ทำให้ ม.ร.ว.ดวงใจ มีฐานะยากจนลงเป็นอันมาก จนกระทั่ง ม.จ.คำรบ ท่านพ่อของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ เรียนจบจากโรงเรียนนายร้อยและเข้ารับราชการเป็นหลักเป็นฐาน จึงได้อุปการะเลี้ยงดู ม.ร.ว.ดวงใจ ให้อยู่อย่างสุขสบายตราบนานอายุมัย

เรื่องราวที่ท่านหญิงฉวีวาทก่อขึ้นในครั้งนั้น ทำให้ท่านหญิงองค์นี้กลายเป็น “โครงกระดูกอันใหญ่ในตู้” ที่บรรดาคนรุ่นหลังไม่กล้ากล่าวถึง และเกือบจะเลือนหายไปตามกาลเวลา แต่ว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์กลับเอามานับที่ไว้ในหนังสือ “โครงกระดูกในตู้” เพื่อต้องการให้ลูกหลานในสกุลปราโมชรุ่นหลัง ได้ทราบและจดจำไว้และถือเป็นบทเรียน จึงได้บันทึกไว้อย่างค่อนข้างละเอียด พวกเราจึงพลอยได้ทราบเรื่องราวที่เป็น ทอล์ก ออฟ เดอะ ทาวน์ ในอดีตเหล่านี้ด้วย

เมื่อมาถึงรุ่นของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์เอง ตัวท่านก็มีเรื่องชนิดที่เรียกว่า ทอล์ก ออฟ เดอะ ทาวน์ ไม่น้อยไปกว่าบรรพชนของท่านเลย เพราะท่านเป็นทั้งนักคิด นักเขียน นักหนังสือพิมพ์ และยังเป็นนักการเมืองอีกด้วย ลีลาการเขียนและตอบคำถามที่คมเฉียบไม่เหมือนใครของท่าน บางครั้งก็ถึงขั้นเชือดเฉือน ทำให้มีนักหนังสือพิมพ์ให้ยานามกับมรว. คึกฤทธิ์ไว้มากมายหลายประการ ได้แก่ หม่อมน้อง เฒ่าสารพัดพิษ ซื่อแป่ขอย สวนพลู เส้าหลักประชาธิปไตย และ หม่อมป้า

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ก่อตั้งพรรคการเมืองชื่อพรรคกิจสังคม และมีคำขวัญประจำพรรคซึ่งจดจำง่ายว่า “เราทำได้” ซึ่งหลายต่อหลายครั้ง พรรคกิจสังคมก็ทำให้สังคมทั้ง และที่เป็นทอล์ก ออฟ เดอะ ทาวน์ จนกลายเป็นที่จดจำมาจนถึงบัดนี้ ก็คือการที่พรรคกิจสังคม สามารถเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลได้สำเร็จ ทั้งที่มีเสียง ส.ส.ในมือเพียง ๑๘ เสียงเท่านั้น และ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ก็ได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๓ ของประเทศไทย ในปี ๒๕๑๘

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ เกิดเมื่อ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๔ ซึ่งเป็นปีแรกในรัชกาลที่ ๖ มีชีวิตยืนยาวมาจนสี่แผ่นดิน จนถึงวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๓๘ ตลอดระยะเวลา ๘๔ ปีเศษ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ได้ผ่านร้อนผ่านหนาว ผ่านช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของยุคสมัยจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตย และตัวท่านเองก็ได้เข้าไปมีบทบาทในการขับเคลื่อนสังคม โดยม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ได้ก่อตั้งพรรคการเมืองชื่อดัง คือพรรคประชาธิปัตย์ ร่วมกับพี่ชายของท่านคือ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ต่อมาภายหลังท่านได้แยกตัวออกมาก่อตั้งพรรคการเมืองอีกพรรคหนึ่งคือพรรค “กิจสังคม” ซึ่งมีนโยบายที่เป็นที่จดจำกันมาจนถึงทุกวันนี้ก็คือ นโยบาย “เงินผัน” ต่อมารัฐบาลยุคหลังนำมาดัดแปลงเป็นนโยบายประชานิยม ท่านยังเป็นนายกรัฐมนตรีของไทยคนแรก ที่เดินทางไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นทางการเมื่อปี ๒๕๑๘ และเปิดสัมพันธ์กับจีนอีกครั้งนับตั้งแต่จีนเปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นต้นมา

นอกจากก่อตั้งพรรคการเมือง ท่านยังก่อตั้งหนังสือพิมพ์สยามรัฐขึ้น และใช้คอลัมน์ ขอยสวณพล เป็นสถานที่แสดงความคิดเห็นของท่านต่อเรื่องการเมือง และสังคมของไทยในทุกด้าน อยู่เป็นประจำทุกวัน บทความทุกชิ้นของท่าน มีอิทธิพลต่อนักคิดและนักการเมืองในยุคนั้นไม่น้อยเลย นอกจากนี้ท่านยังเขียนบทความในคอลัมน์ข่าวนอกนา และข้างสังเวียนอีกด้วย

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์เป็นผู้มีอัจฉริยภาพด้านการใช้ภาษาอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นการพูดหรือการเขียน งานทุกชิ้นที่ท่านเขียน จะใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่เยิ่นเย้อเกินความจำเป็น แต่ก็สละสลวยและมีความงดงามไพเราะ ท่านสามารถอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรม หรือเรื่องที่เข้าใจยาก ๆ ให้ทุกคนเข้าใจได้อย่างง่ายดาย ด้วยความสามารถในการเขียนและอธิบายของท่าน ทำให้งานประพันธ์ของท่านได้รับความนิยม และแพร่หลายไปทั่ว ไม่ว่าจะเป็นงานด้านวรรณกรรม หรือว่าสารคดี จนทำให้ท่านได้รับการยกย่องจากองค์กรยูเนสโก ให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก ด้านการศึกษา สังคม วัฒนธรรม และการสื่อสารมวลชน ในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปีชาตกาล ในปี ๒๕๕๔ นี้

ผลงานด้านการประพันธ์ที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ทิ้งไว้เป็นมรดกให้อนุชนรุ่นหลัง นอกจากบทความจำนวนมากแล้ว ยังมีงานประพันธ์ที่รวมเล่มอีกหลายสิบเล่ม ที่มีชื่อเสียงจนกลายเป็นเครื่องหมายการค้าของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ไปแล้ว ได้แก่เรื่อง “สี่แผ่นดิน” “หลายชีวิต” และ “มอม” เป็นต้น หากจะแยกเป็นประเภทบทความประพันธ์ของท่านที่ได้รับการรวมเล่ม แยกเป็นนวนิยาย ๗ เรื่อง รวมเรื่องสั้นอีก ๓ เรื่อง นอกนั้นเป็นงานด้านสารคดีอีกจำนวน ๓๐ เรื่อง

นอกเหนือจากงานด้านการประพันธ์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ยังเป็นผู้หนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับมรดกทางวัฒนธรรมของไทยอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องโขน ละคร นาฏศิลป์ไทย ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยก่อน บ้านเรือนแบบไทย ตลอดจนเรื่องอาหารการกินของไทย ๆ ซึ่งท่านจะศึกษาจนรอบรู้จริง ๆ และพร้อมเสมอที่จะถ่ายทอดให้แก่ผู้ที่สนใจในด้านนี้อย่างจริงจัง โดยไม่หวงแหนปิดบังแม้แต่เน้อย

“พฤษภกาส	อีกกฤษอันปลดปลง
โทนต์เส่งคง	สำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย	มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สฤติย์ทั่วแต่ชั่วดี	ประดับไว้ในโลกา”

ชีวิตคนเราชีวิตหนึ่ง ถ้าหากไม่มีเรื่องดี หรือแม้แต่เรื่องไม่ดีอันใดสักอย่างหนึ่ง ไว้ให้คนรุ่นหลังได้ระลึกถึง คนนั้นเมื่อตายไปแล้วก็เท่ากับสาบสูญไปจากโลกตลอดกาล

แต่สำหรับชีวิตของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ นับแต่ต้นจนอวสาน ช่างเต็มไปด้วยเรื่องที่ต้องระลึกถึง และน่ายกย่องถึง เรียกได้ว่าเป็นชีวิตที่มีสีสันอย่างยิ่ง น่าคิดว่า หากหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช มีชีวิตอยู่มาจนกระทั่งครบร้อยปีในปี ๒๕๕๔ นี้ ไม่ทราบว่าจะดวงวิชาการโดยเฉพาะด้านประวัติศาสตร์ จะมีอะไร ๆ ที่เป็น “โครงกระดูกในตู้” ที่น่าสนใจให้พวกเราได้ติดตามศึกษาค้นคว้าอีกมากมายเพียงใด

"ขอพระคุณพินเอกหญิง คุณนิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา รองประธานกรรมการมูลนิธิคึกฤทธิ์ ๘๐ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจความถูกต้องของเนื้อหา"

เกี่ยวกับผู้เขียน

ธาดาพร

สนใจประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเป็นพิเศษตั้งแต่สมัยมัธยม โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ไทย ช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นถึงปลายรัชกาลที่ ๕ ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมที่น่าสนใจ

ยานเมสเซนเจอร์ เยือนดาวพุธ

โดย ศ. ดร. สุทัศน์ ยกส้าน

MESSENGER's trip to Mercury

Mercury has been known since ancient time. Chinese and Mesopotamia historians mentioned about it. Mercury god is called Woden in German and Odin in Scandinavia.

The planet Mercury is very difficult to see as it is located very close to the sun. Even famous astronomer Copernicus had never seen it. The US National Aeronautics and Space Administration (NASA) launched MESSENGER in May 2004 to the Mercury orbit to take the photographs of the planet.

มนุษย์รู้จักดาวพุธมาตั้งแต่สมัยโบราณ นักประวัติศาสตร์จีนและเมโสโปเตเมียมีการกล่าวถึงดาวพุธในท้องฟ้า เทพนิยายเยอรมันเรียกเทพเจ้าแห่งดาวพุธว่า Woden ส่วนชาวสแกนดิเนเวียเรียกเทพประจำดาวพุธว่า Odin

ถึงผู้คนจะรู้จักดาวพุธมานับพันปี แต่ก็เชื่อว่าทุกคนจะมีโอกาสเห็นมัน เมื่อนักดาราศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่ชื่อ โคเปอร์นิคัส (Copernicus) กำลังจะล้มล้างใจ เขาได้ปรารถนาด้วยความเสียใจว่าไม่เคยเห็นดาวพุธเลย การที่เป็นเช่นนี้เพราะดาวพุธโคจรใกล้ดวงอาทิตย์มาก จนในปีหนึ่งๆ มนุษย์จะเห็นดาวพุธด้วยตาเปล่าเพียง ๓๐-๔๐ วันเท่านั้นเอง ตามปกติ เราจะเห็นดาวพุธเฉพาะช่วงเวลาก่อนพระอาทิตย์ขึ้น และหลังพระอาทิตย์ตกเล็กน้อยด้วยเหตุนี้ แสงจากดาวพุธจึงต้องเดินทางผ่านบรรยากาศของโลกเป็นระยะทางไกล และเมื่อบรรยากาศแปรปรวนตลอดเวลา ดังนั้น รังสีแสงจะเบี่ยงเบนไปมา ทำให้ภาพดาวพุธที่ถ่ายด้วยกล้องโทรทรรศน์บนโลกพร่ามัว ส่วนการใช้กล้องโทรทรรศน์อวกาศ Hubble ถ่ายภาพดาวพุธนั้นองค์การบินและอวกาศของสหรัฐฯ นาซา (NASA) ก็ต้องระมัดระวัง คือต้องไม่เล็งกล้องตรงไปที่ดวงอาทิตย์ เพราะแสงอาทิตย์ที่ร้อนจัดจะทำให้ฟิล์มเสียหาย

ณ วันนี้ ความรู้ส่วนใหญ่เกี่ยวกับดาวพุธเป็นข้อมูลที่นักวิทยาศาสตร์ได้จากยานอวกาศที่นาซา ส่งไปสำรวจดาวพุธเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๑๘ ซึ่งยาน Mariner 10 ได้ถ่ายภาพผิวดาวพุธได้ประมาณ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ และยานได้รายงานไว้ว่า ดาวพุธไม่มีดวงจันทร์เป็นบริวาร อีกทั้งมีขนาดใหญ่กว่าดวงจันทร์ของโลกประมาณ ๔๐ เปอร์เซ็นต์ อยู่ห่างจากดวงอาทิตย์เป็นระยะทางโดยเฉลี่ย ๕๘ ล้านกิโลเมตร ซึ่งคิดเป็นระยะทางประมาณ ๓๐ เปอร์เซ็นต์ของระยะทางจากโลกถึงดวงอาทิตย์ ดังนั้นถ้าเราอยู่บนดาวพุธ เราจะเห็นดวงอาทิตย์ใหญ่กว่าที่เห็นจากโลก ๓ เท่า และแสงอาทิตย์บนดาวพุธจะสว่างกว่าแสงอาทิตย์บนโลกประมาณ 11 เท่า ในขณะที่อุณหภูมิบนดาวพุธในเวลากลางคืนอาจลดต่ำถึง -๑๘๕ องศาเซลเซียส ข้อสังเกตที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ แมื่อดาวพุธจะอยู่ใกล้ดวงอาทิตย์ยิ่งกว่าดาวศุกร์

แต่อุณหภูมิที่ผิวดาวศุกร์ (ซึ่งเท่ากับ ๔๘๒ องศาเซลเซียส) ก็สูงกว่าอุณหภูมิผิวดวงของดาวพุธ (ซึ่งเท่ากับ ๔๒๗ องศาเซลเซียส) ทั้งนี้ เพราะดาวศุกร์มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หนาแน่นจนทำให้บนดาวศุกร์มีปรากฏการณ์เรือนกระจกที่รุนแรง ขณะที่บรรยากาศของดาวพุธมีฮีเลียม ไนโตรเจน คาร์บอนไดออกไซด์ ไฮโดรเจน ฯลฯ อย่างเจือจางมาก จึงไม่มีปรากฏการณ์เรือนกระจกเลย

ยาน Mariner 10 ยังได้พบอีกว่าระนาบวงโคจรของดาวพุธเอียงทำมุม ๗ องศากับระนาบวงโคจรของดาวเคราะห์ดวงอื่นๆ และความเร็วในการโคจรรอบดวงอาทิตย์ของดาวพุธที่มีค่าตั้งแต่ ๓๗ ถึง ๕๖ กิโลเมตร/วินาที ความเร็วที่สูงเช่นนี้ทำให้ดาวพุธสามารถโคจรรอบดวงอาทิตย์ได้ครบหนึ่งรอบโดยใช้เวลาเพียง ๘๘ วัน ข้อมูลหนึ่งที่ทำให้นักวิทยาศาสตร์ทุกคนแปลกใจคือ แกนหมุนของดาวพุธตั้งตั้งกับระนาบวงโคจร (แกนหมุนของโลกเอียงทำมุม ๒๓.๕ องศากับแนวตั้ง) นอกจากนี้ ดาวพุธยังหมุนรอบตัวเองช้ามาก คือใช้เวลานานถึง ๕๘.๖๕ วัน จึงจะหมุนได้ครบรอบตัวเอง มีค่าประมาณแสดงให้เห็นว่า เมื่อดาวพุธโคจรไปรอบดวงอาทิตย์ได้ ๒ รอบ มันจะหมุนรอบตัวเองได้เพียง ๓ รอบ

ยาน Mariner 10 ยังสำรวจพบอีกว่า ผิวดาวพุธมีลักษณะคล้ายผิวดวงจันทร์ของโลกมาก คือมีหลุมอุกกาบาตมากมาย และบางหลุมลึกมาก โดยเฉพาะหลุมที่ชื่อ Caloris Basin นั้นมีเส้นผ่านศูนย์กลางยาวถึง ๖๔๐ กิโลเมตร ซึ่งแสดงว่าขณะดาวพุธเริ่มถือกำเนิดเมื่อ ๓,๘๐๐ ล้านปีก่อน ดาวได้ถูกอุกกาบาตขนาดใหญ่จำนวนมากพุ่งชน

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ M. Slade แห่ง California Institute of Technology ได้ส่งคลื่นเรดาร์ไปกระทบหลุมอุกกาบาตที่อยู่บริเวณขั้วเหนือของดาวพุธ การวิเคราะห์คลื่นสะท้อนแสดงให้เห็นว่า ที่ก้นหลุมอุกกาบาต ซึ่งลึกมากจนแสงอาทิตย์ตกกระทบไม่ถึง มีน้ำแข็ง เพราะสัญญาณสะท้อนมีรูปแบบและลักษณะเดียวกับสัญญาณที่สะท้อนจากผิวน้ำแข็งบนดวงจันทร์ Europa ของ

ดาวพฤหัสบดี Slade ได้ให้เหตุผลสำหรับเรื่องนี้ว่า เนื่องจากแกนของดาวพุธไม่เอียงเลย ดังนั้นบริเวณที่มีอุณหภูมิต่ำก็จะต่ำตลอดไป จึงเป็นไปได้ว่าเวลาดาวหางซึ่งมีน้ำแข็งเป็นองค์ประกอบพุ่งชนบริเวณขั้วของดาวพุธ น้ำแข็งบนดาวหางได้ตกค้างอยู่ในหลุมอุกกาบาตของดาวพุธนั้น

ลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่งของดาวพุธคือ มีความหนาแน่นมากที่สุด ในบรรดาดาวเคราะห์ทุกดวงของระบบสุริยะ เพราะ ๖๐-๗๐ เปอร์เซ็นต์ของเนื้อดาวเป็นเหล็ก การมีความหนาแน่นมากและมีขนาดเล็ก ทำให้ความเร่งเนื่องจากแรงโน้มถ่วงบนดาวพุธมีค่ามากพอๆ กับความเร่งเนื่องจากแรงโน้มถ่วงของดาวอังคาร

J. Lewis แห่ง Massachusetts Institute of Technology ได้ให้คำอธิบายสาเหตุที่แกนดาวพุธมีเหล็กมากกว่า เมื่อสุริยจักรวาลเริ่มถือกำเนิดใหม่ๆ จากสภาพกลุ่มก๊าซร้อน และก๊าซได้เย็นตัวลงๆ แล้วกลั่นตัวจนทำให้เกิดสสารที่มีความหนาแน่นสูง เช่น เหล็กและซิลิเกต ซึ่งจะแข็งตัวเร็ว จึงถูกแรงโน้มถ่วงของดวงอาทิตย์ดึงดูดเข้าไปอยู่ใกล้ดวงอาทิตย์ แต่ธาตุเบา เช่น ไฮโดรเจนและฮีเลียมซึ่งเย็นตัวช้า ได้ถูกแสงอาทิตย์พุ่งปะทะผลักให้ออกห่างออกไปไกล ด้วยเหตุนี้ ดาวพุธ ดาวศุกร์ โลก และดาวอังคารจึงเป็นก้อนหินแข็ง ในขณะที่ดาวพฤหัสบดี ดาวเสาร์ ดาวยูเรนัส และดาวเนปจูน เป็นก๊าซเหลว

ยาน Mariner 10 ยังได้สำรวจพบอีกว่า ดาวพุธซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าดวงจันทร์ของโลกประมาณ ๔๐ เปอร์เซ็นต์ มีสนามแม่เหล็กที่มีความเข้มสูงประมาณ ๑/๑๐๐ ของความเข้มสนามแม่เหล็กโลก แต่ดวงจันทร์ของโลกกลับไม่มีสนามแม่เหล็กเลย นั่นแสดงว่าในขณะที่เหล็กเหลวในแก่นกลางของดวงจันทร์หยุดไหล เหล็กเหลวในบริเวณแกนของดาวพุธยังคงไหลต่อไป ประเด็นนี้น่าสนใจ เพราะหลังจากที่ดาวพุธได้ถือกำเนิดมานานร่วม ๔,๐๐๐ ล้านปี เหล็กในแก่นกลางของดาวพุธก็ไม่ควรจะเป็นเหล็กเหลวอีกต่อไปแล้ว

ในเมื่อดาวพุธมีปริศนาที่ต้องการคำตอบมากมายเช่นนี้ องค์การนาซาของสหรัฐอเมริกาจึงได้ส่งยานอวกาศชื่อ MESSENGER ไปสำรวจดาวพุธอีก เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยให้ยานโคจรผ่านดาวศุกร์ ๓ ครั้ง คือ ครั้งแรกในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗ ครั้งที่ ๒ ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ และครั้งที่ ๓ ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยอาศัยแรงโน้มถ่วงของดาวศุกร์ ยานได้ถูกเหวี่ยงให้พุ่งผ่านดาวพุธครั้งแรกในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ และอีกครั้งในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ การที่ยาน MESSENGER เดินทางอ้อมไปอ้อมมาเช่นนี้เพราะ C.W. Yen แห่งนาซาได้คำนวณพบว่า ถ้านาซายิงจรวดนำยานมวล ๑,๐๙๗ กิโลกรัมสู่ดาวพุธตรงๆ ยานจะถูกแรงโน้มถ่วงที่มหาศาลของ

ดวงอาทิตย์ดึงดูดให้ยานพุ่งผ่านดาวพุธไปอย่างรวดเร็ว จนกล้องถ่ายภาพบนยานไม่สามารถถ่ายภาพผิวดาวได้คมชัดเลย แต่ถ้ายานอ้อมผ่านดาวศุกร์หลายครั้ง อุปกรณ์บนยานจะปรับความเร็วให้ยานมีความเร็วพอเหมาะจะพุ่งเข้าสู่วงโคจรรอบดาวพุธได้พอดี

นาซาได้กำหนดให้ยาน MESSENGER โคจรเหนือดาวพุธที่ระดับสูง ๒๐๐ กิโลเมตร และใช้เวลา ๑๒ ชั่วโมงในการโคจรครบ ๑ รอบรวมใช้เวลา ๖ เดือนในการถ่ายภาพผิวของดาวพุธทั้งดวง

ข้อมูลที่ได้จากนาซา ณ วันนี้ยืนยันว่า ยานมูลค่า ๑๒,๐๐๐ ล้านบาท ได้เดินทางถึงดาวพุธ และเข้าสู่วงโคจรเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ นี้ บนยาน MESSENGER มีอุปกรณ์ถ่ายภาพและอุปกรณ์วิทยาศาสตร์มากมาย ที่ล้วนทำงานโดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์ เช่น

๑. Energetic Particle and Plasma Spectrometer ทำหน้าที่วัดพลังงานของประจุไฟฟ้าในสนามแม่เหล็กของดาวพุธ
๒. Magnetometer ทำหน้าที่วัดความเข้มสนามแม่เหล็ก โดยการศึกษาลักษณะการหมุนรอบตัวเองของดาวพุธ
๓. Laser Altimeter ที่ใช้แสงเลเซอร์สำรวจลักษณะเชิงภูมิศาสตร์ของผิวดาว
๔. Surface Composition Spectrometer ที่วัดรังสีเอกซ์ รังสีแกมมา และอนุภาคนิวตรอนที่ปล่อยออกมาจากธาตุต่างๆ บนดาวพุธ เช่น ถ้าผิวดาวพุธมีกำมะถันที่สามารถเปล่งรังสีอัลตราไวโอเล็ตได้ อุปกรณ์ spectrometer บนยานก็จะรับสัญญาณได้ทันที
๕. Dual Imaging System ซึ่งเป็นกล้องถ่ายภาพมุมกว้างและมุมแคบที่นาซาคาดว่าจะสามารถถ่ายภาพอุกกาบาตขณะพุ่งชนดาวพุธได้ ซึ่งการกระทบนี้จะทำให้นักวิทยาศาสตร์รู้องค์ประกอบภายในของดาวพุธ

ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้นักดาราศาสตร์รู้ว่า ดาวพุธถือกำเนิดอย่างไร เหตุใดดาวจึงมีสนามแม่เหล็ก สนามแม่เหล็กที่ยังคงมีอยู่ทุกวันนี้ เป็นสนามแม่เหล็กที่เกิดจากการไหลวนของเหล็กเหลวในแก่นกลาง หรือเป็นสนามแม่เหล็กที่เกิดจากการไหลจะแข็งตัวของเหล็กเหลว นาซายังคาดหวังอีกว่า การเปรียบเทียบภาพถ่ายที่ได้โดย Mariner 10 ในอดีตกับ MESSENGER ในปัจจุบันจะทำให้นักวิทยาศาสตร์รู้ว่า เปลือกดาวพุธเคลื่อนที่หรือไม่ และการเคลื่อนที่มีจริง การเคลื่อนที่จะมากหรือน้อยเพียงใด และข้อมูลที่ได้จากยานจะสามารถให้คำตอบได้ว่า ในหลุมอุกกาบาตที่ลึกมากมีน้ำแข็งอยู่จริงหรือไม่

เมื่อยาน MESSENGER อยู่ห่างจากโลก ๒๔ ล้านกิโลเมตร องค์การนาซาได้บังคับให้ยานยิงแสงเลเซอร์เป็นห้วงๆ มายังโลก เพื่อทดสอบสมรรถภาพของเลเซอร์ในการสื่อสารระยะไกลด้วย

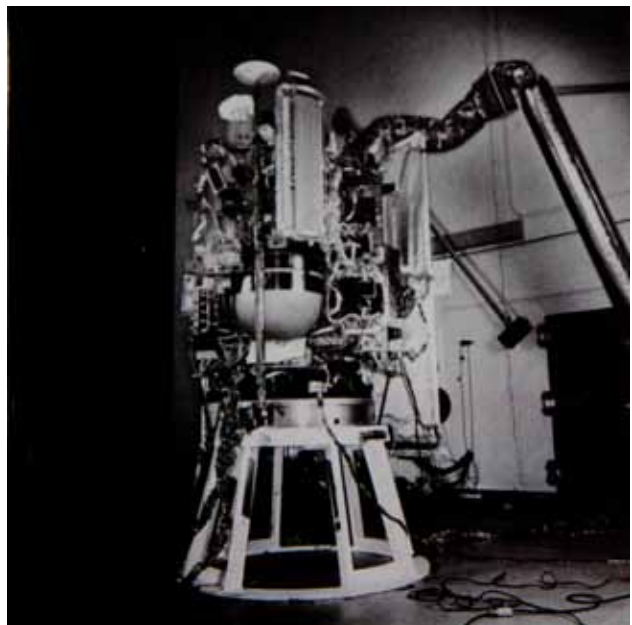
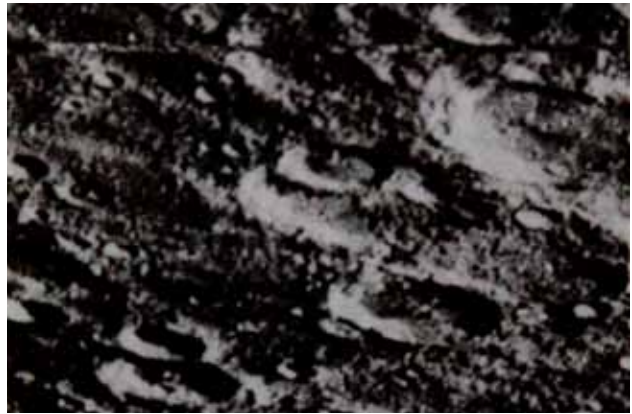
ในอดีตเวลานาซาต้องการติดต่อกับยานอวกาศที่ส่งไปสำรวจดาวเคราะห์ต่างๆ และดวงจันทร์ทั้งหลายของสุริยจักรวาล นาซาจะใช้คลื่นไมโครเวฟ ที่มีพลังงานน้อยกว่าแสงเลเซอร์ แต่คลื่นไมโครเวฟเวลากระทบฝุ่นอวกาศหรืออุกกาบาต มันจะเบี่ยงเบนทิศทางมาก ด้วยเหตุนี้เวลาคลื่นไมโครเวฟถูกส่งไปในอวกาศ ถ้ายังไปไกล ลำคลื่นจะเบี่ยงเบนยิ่งกว่าลำแสงเลเซอร์มาก การเบี่ยงเบนมากเช่นนี้ทำให้การรับคลื่นไมโครเวฟเป็นเรื่องยาก

ดังนั้นเมื่อ David Smith แห่ง NASA Goddard Space Flight Center ที่รัฐแมริแลนด์ในสหรัฐอเมริกา พยายามรับแสงเลเซอร์ที่มาจากยานอวกาศ MESSENGER เขาก็ได้พบว่า ในการเดินทางไกล ๒๔ ล้านกิโลเมตร ลำแสงที่เริ่มจากจุดได้ขยายออกเป็นลำแสงที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางกว้าง ๑,๘๐๐ กิโลเมตร และเมื่อแสงนั้นเดินทางถึงโลก เครื่องรับสัญญาณแสงเลเซอร์บนโลกก็ยังสามารถรับสัญญาณที่แผ่วเบานี้ได้

การทดลองนี้จึงทำให้นักวิทยาศาสตร์รู้ว่า มนุษย์สามารถใช้แสงเลเซอร์ในการสื่อสารระหว่างโลกกับยานอวกาศ และกับดาวดวงอื่นๆ ได้

หลังจากที่ยานเดินทางถึงดาวพุธเมื่อวันที่ 17 มีนาคม ศกนี้แล้ว ในวันที่ 30 มีนาคม องค์การ NASA ก็ได้นำภาพถ่ายของดาวพุธที่ถ่ายโดยยานอวกาศ MESSENGER ออกแสดง ภาพนี้จึงเป็นภาพแรกที่ถ่ายโดยยานอวกาศซึ่งกำลังโคจรรอบดาวพุธ

ในภาพเราจะเห็นหลุมอุกกาบาตชื่อ Debussy และบริเวณขั้วใต้ของดาวที่มนุษย์ไม่เคยเห็นมาก่อน นาซาวางแผนจะนำเสนองานภาพถ่ายอีก ๓๖๒ ภาพ ที่ยานได้ถ่ายไว้ในการโคจร ๖ ชั่วโมง เฝ้ามองติดตามดูภาพ ดาวพุธของนาซาที่จะทยอยนำเสนอให้ดูอย่างตื่นตาครับ

เกี่ยวกับผู้เขียน

ศาสตราจารย์ ดร. สุทัศน์ ยกส้าน (นักฟิสิกส์ อาจารย์และนักเขียนสารคดี)

สำเร็จการศึกษาจากประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา มีผลงานด้านการสร้างทฤษฎีอธิบายสมบัติพื้นฐานบางประการของสภาพนำยิ่งยวด ได้รับรางวัลนักวิทยาศาสตร์ดีเด่น ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ในสาขาฟิสิกส์ทฤษฎี นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ เมธีวิจัยอาวุโส และภาคีสมาชิกของราชบัณฑิตยสถาน

รำลึกย้อน... นครเขื่อนขันธ์

โดยวิสุทธิจิตรา วานิชสมบัติ

Nakhon Khuean Khan

Nakhon Kuean Khan, better known as Paklad or Phra Pradaeng, is famous for its “Songkran Festival,” which occurs on Sunday after the week of Songkran in other parts of Thailand. In fact Phra Pradaeng and Nakhon Kuean Khan are two cities. Phra Pradaeng was dated back more than 1,000 years ago during the Khmer period as a checkpoint city, while Nakhon Kuean Khan was built as a fortress city in King Rama 1 and finished in King Rama 2.

เมื่อใดที่นึกถึงงานประเพณีสงกรานต์ของไทยในภาคกลาง คนส่วนใหญ่จะนึกถึง ‘สงกรานต์ปากลัด’ ซึ่งขึ้นชื่อกว่าที่อื่นใด จนต้องหาโอกาสไปร่วมงานกันมาแล้วแทบทุกคน สงกรานต์ปากลัดมีความแตกต่างจากประเพณีสงกรานต์ที่อื่นๆ คือ จัดในวันอาทิตย์หลังวันมหาสงกรานต์หนึ่งสัปดาห์ และยังคงสืบสานประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของคนพื้นถิ่นไว้อย่างเคร่งครัด ไม่ต้องสงสัยเลยว่า งานประเพณีสงกรานต์ที่กำลังพูดถึงอยู่นี้ เป็นงานเดียวกับงานสงกรานต์ของพระประแดงในปัจจุบัน เพราะในอดีต พระประแดงเป็นที่รู้จักกันในนามของ ‘ปากลัด’ หรือ ‘นครเขื่อนขันธ์’ คนยุคปัจจุบัน อาจจะยังไม่คุ้นเคยกับชื่อนี้ นัก จึงขอนำประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจของนครเขื่อนขันธ์แห่งนี้ มาเล่าสู่กันฟัง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และพระยาอนุমানราชชน ได้ให้ความคิด เห็นเกี่ยวกับชื่อ ‘เขื่อนขันธ์’ ว่า หมายถึงค่ายที่มีต้นไม้ทั้งต้นทั้งลำ ปักเป็นรั้ว ข้างในถมดินเป็นเชิงเนินเพื่อป้องกันลูกปืน และยังสันนิษฐานด้วยว่า เป็นคำที่คิดขึ้นเพื่ออนุโลมให้เข้ากับคำบาลี เพราะใกล้เคียงกับคำในภาษาไทยว่า ‘กีดกัน’ หรือ ‘ชิดกัน’ ทั้งเสียงและความหมาย ที่หมายถึง ‘กำหนดหมาย’ หรือการปันเขตแดนเมื่อการสร้างเมืองเขื่อนขันธ์เสร็จสิ้นลง ทว่าชื่อนี้เพิ่งมาปรากฏในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ นี้เอง

■ เล่าเรื่องเมืองพระประแดง

จะต้องเล่าเรื่องราวของเมืองพระประแดงก่อน นครเขื่อนขันธ์ เนื่องจากสันนิษฐานว่า พระประแดงเป็นเมืองเก่าแก่ ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า ๑,๐๐๐ ปี ตั้งแต่ครั้งที่ขอมเข้าครอบครองดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา หรือ ‘ดินแดนสุวรรณภูมิ’ ของอาณาจักรทวารวดีที่เริ่มเสื่อมอำนาจลง ไปได้ทั้งหมด แล้วตั้งเมืองละโว้ (ลพบุรีปัจจุบัน) เป็นราชธานี ตั้งเมืองอโยธยา (จังหวัดพระนครศรีอยุธยาปัจจุบัน) และเมืองพระประแดงเดิม (เขตพระโขนง กรุงเทพมหานครปัจจุบัน) เป็นเมืองหน้าด่าน มาจนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา

การที่ขอมเรียกเมืองหน้าด่านแห่งนี้ว่า พระประแดงนั้นก็เพราะคำว่า ‘ประแดง’ หรือ ‘บาดง’ แปลว่า คนเดินหายหรือคนนำข่าวสาร ในสมัยนั้น พระประแดงมีฐานะเป็นเมืองหน้าด่านชายทะเล เมื่อมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้น จำเป็นจะต้องรีบแจ้งข่าวสารไปให้ทางเมืองหลวงคือละโว้ทราบโดยเร็ว ประกอบกับในเวลานั้น ทะเลยังคงล้ำเข้ามาในแผ่นดินลึกมากจนจรดทางด้านใต้ของกรุงเทพมหานครปัจจุบัน เชื่อว่า เมืองนี้เคยตั้งอยู่ในพื้นที่ของคลองเตย เขตพระโขนง ตรงบริเวณที่ทำการการทำเรือแห่งประเทศไทยในปัจจุบัน

ในราวพุทธศักราช ๑๘๐๐ อำนาจของขอมในอาณาจักรทวารวดีเสื่อมลง ชาวไทยน้อยที่เคยอยู่ใต้อำนาจของขอม ทอยยกกันอพยพลงมาจากประเทศจีนตอนใต้ มาตั้งหลักแหล่งบริเวณตอนเหนือของกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ได้รวมกำลังกันขับไล่ขอมออกไปได้สำเร็จ ประกาศตัวเป็นอิสระ พร้อมกับตั้งกรุงสุโขทัย (จังหวัดสุโขทัยปัจจุบัน) เป็นราชธานี กษัตริย์พระองค์แรกคือ ‘พ่อขุนศรีอินทราทิตย์’ จากนั้น ไทยเริ่มมีอำนาจในดินแดนสุวรรณภูมิและเจริญรุ่งเรืองสืบมา จนถึงรัชสมัย ‘พ่อขุนรามคำแหงมหาราช’ พระองค์ได้ขยายอาณาเขตของสุโขทัยออกไปอย่างกว้างขวาง ทิศเหนือจดลานนาไทย ทิศตะวันออกจดเขมร ทิศใต้จดปลายแหลมมลายู ส่วนทิศตะวันตก ครอบครองตั้งแต่เมืองหงสาวดีของพม่าไปจนถึงอ่าวเบงกอล ที่สำคัญ คือ เมืองพระประแดง ยังคงขึ้นอยู่กับกรุงสุโขทัยตลอดมาจนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี

ต้นพุทธศักราช ๑๘๙๓ พระเจ้าอยู่หัวได้ทรงอพยพผู้คนจากสุพรรณบุรีมาสร้างพระนครแห่งใหม่ที่ริมหนองโสน ขนานนามว่า ‘กรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยา’ และราชาภิเษกเป็นปฐมกษัตริย์ ทรงพระนามว่า ‘สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑’ ประกาศตนเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกรุงสุโขทัย ทรงยกทัพไปตีเมืองหลวงและดินแดนทางตะวันตกของเขมรได้ทั้งหมด แม้หัวเมืองฝ่ายใต้ นับตั้งแต่เมืองราชบุรี เพชรบุรีจนจรดปลายแหลมมลายู ที่เคยเป็นของสุโขทัย ก็ตกมาเป็นของกรุงศรีอยุธยาทั้งหมด ทางทิศเหนือ ทรงได้เมืองลพบุรีที่อยู่ติดต่อกับอาณาจักรสุโขทัย จากนั้น

โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเมืองหน้าด่านขึ้นป้องกันอาณาเขตทั้ง ๔ ทิศ ได้แก่ เมืองลพบุรีทางทิศเหนือ เมืองนครนายกทางทิศตะวันออก เมืองสุพรรณบุรีทางทิศตะวันตก และเมืองพระประแดงทางทิศใต้ แต่ละเมือง มีป้อมปราการและค่ายคูประตูหอรบอย่างสมบูรณ์ แข็งแรง

ในปี พ.ศ. ๒๐๙๑ ในสมัยของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ เกิด ‘สงครามช้างเผือก’ ระหว่างไทยกับพม่า กรุงศรีอยุธยาตกไปตั้งรับทัพของพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ที่เมืองสุพรรณบุรี แต่ไม่อาจต้านทานไว้ได้ ข้าศึกสามารถยกทัพมาประชิดพระนคร หลังจากการรบครั้งนั้น สมเด็จพระมหาจักรพรรดิทรงเห็นว่า เมืองสุพรรณบุรี คงไม่อาจป้องกันศัตรูได้อีกต่อไป จึงโปรดเกล้าฯ ให้รื้อป้อม ค่าย และกำแพงของเมืองสุพรรณบุรี ลพบุรี และนครนายกออกไป คงเหลือไว้แต่เมืองพระประแดงที่ตั้งอยู่ปากน้ำจืดอ่าวไทย เพื่อป้องกันข้าศึกทางทะเลแต่เพียงเมืองเดียว เมื่อเวลาล่วงเลยมา จนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา บริเวณดังกล่าว แผ่นดินเกิดงอกออกไป เป็นที่ราบ ทำให้เมืองพระประแดงเดิมซึ่งเคยตั้งอยู่ตรงปากน้ำ กลับห่างจากปากน้ำเข้าทุกที จึงไม่เหมาะเป็นเมืองหน้าด่านรักษา ปากน้ำอีกต่อไป จึงได้โยกย้ายเปลี่ยนตำแหน่งที่ตั้งเมือง พระประแดงใหม่ ให้เหมาะสมกับฐานะเมืองหน้าด่านทางทะเล เมื่อพุทธศักราช ๒๑๖๓

ชาวพื้นเมืองเดิมของพระประแดง เป็นชาวมอญหรือมอญ ที่สันนิษฐานว่าอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารหลัง สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงประกาศอิสรภาพในพุทธศักราช ๒๑๒๗ หลังเสียกรุงฯ ครั้งที่ ๒ ให้แก่พม่า เมืองพระประแดงเดิม ถูกทำลายยับเยิน กลายเป็นเมืองร้าง ต่อมา ในพุทธศักราช ๒๓๑๐ เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงสถาปนา

กรุงธนบุรีเป็นราชธานี ได้โปรดฯ ให้รื้อกำแพงเมืองพระประแดง เดิมทั้งหมด ไปสร้างกำแพงพระราชวัง เมืองพระประแดงจึงหายสาบสูญไม่เหลือซากมานับแต่บัดนั้น ปีพุทธศักราช ๒๓๑๘ มีชาวมอญกลุ่มใหม่ประมาณหมื่นคนอพยพเข้ามาทางจังหวัดกาญจนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้พระราชทานที่ดินให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองนนทบุรี บริเวณตั้งแต่ปากเกร็ดไปจนถึงปทุมธานี

▪ แจกแจงเรื่องนครเขื่อนขันธ์

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงปราบดาภิเษกขึ้นครองราชสมบัติ โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรีมาตั้งบนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา และขนานนามว่า ‘กรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์’ นั้น ‘องเชียงสือ’ หลานกษัตริย์ญวน ได้พามารดาและพวกขุนนางผู้ใหญ่ หนีภพญวน ‘โกเซิน’ เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร และได้อาศัยพักพิงในเมืองไทยจนถึงพุทธศักราช ๒๓๒๙ ก็ตัดสินใจ พาสัมพรพรรคพวกลงเรือหนี

สมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ทรงขัดเคืองยิ่งนัก เสด็จตามไปจับตัวแต่ไม่ทัน องเชียงสือหนี ออกปากอ่าวเมืองสมุทรปราการไปยังเกาะสีชังได้ จึงมีพระดำริว่า การหนีกลับไปขององเชียงสือนี้ อาจเป็นอันตรายกับไทย ในภายหลัง ยากแก่การป้องกัน ทั้งเมืองสมุทรปราการนี้ ไม่มีกำแพงป้อมค่ายที่มั่นคงแข็งแรงพอจะป้องกันและรับมือข้าศึกที่ยกมาทางทะเล จึงโปรดฯ ให้สมเด็จพระอนุชาธิราชฯ เสด็จไปสำรวจพื้นที่บริเวณปากน้ำเจ้าพระยาเพื่อสร้างเมืองใหม่ขึ้นอีกแห่งหนึ่ง

เมื่อสำรวจพื้นที่แล้ว สมเด็จพระอนุชาธิราชฯ ทรงเห็นว่าบริเวณ ‘ลัดโพธิ์’ (อยู่ระหว่างกรุงเทพฯ และสมุทรปราการ) เป็นชัยภูมิที่เหมาะสมแก่การสร้างเมืองใหม่ จึงทรงกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาต แล้วมีบัญชาให้สร้างป้อมค่ายขึ้นที่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา (ตรงข้ามอำเภอพระประแดงปัจจุบัน) หนึ่งแห่งให้ชื่อว่า ‘ป้อมวิหิตาคม’ ทว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ เสด็จสวรรคตเสียก่อน การสร้างเมืองจึงชะงักลงเพียงนั้น ในรัชสมัยต่อมา พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระราชดำริว่า การสร้างเมืองไว้ป้องกันข้าศึกทางทะเลที่บริเวณลัดโพธิ์ ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ นั้น ยังคงค้างอยู่ อีกทั้งการศึกสงครามทางทะเลก็ยังไม่เบาใจ สมควรก่อสร้างต่อให้เสร็จ จึงโปรดฯ ให้สร้างเมืองต่อ และขุดคลองลัดใหม่เหนือคลองลัดโพธิ์ เรียกว่า ‘คลองลัดหลวง’ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงใช้คลองลัดทั้งสองให้เกิดประโยชน์สูงสุดสามารถย่นระยะทางระหว่างปากน้ำกับกรุงเทพฯ ได้มาก และโปรดฯ ให้ตัดบางท้องที่ในแขวงกรุงเทพมหานคร และแขวงเมืองสมุทรปราการมารวมกัน พระราชทานนามว่า ‘**เมืองนครเขื่อนขันธ์**’ ด้วยเหตุที่เมืองนี้ ตั้งอยู่ระหว่างปากคลองลัดโพธิ์และคลองลัดหลวง จึงนิยมเรียกอีกชื่อหนึ่งด้วยว่า ‘ปากลัด’

พระราชพงศาวดารรัชกาลที่ ๒ พระนิพนธ์สมเด็จพระกรมพระยาดำรงราชานุภาพ กล่าวถึงการสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์ว่า เมื่อการสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์แล้วเสร็จ มีการตั้งพิธีฝังอาถรรพ์ปักหลักเมืองในวันศุกร์ เดือน ๗ แรม ๑๐ ปีกุน สัปดาห์ จุลศักราช ๑๑๗๗ (พุทธศักราช ๒๓๕๘) เดิมเมืองนครเขื่อนขันธ์ มีป้อมค่ายรวมทั้งหมด ๔ แห่ง ต่อมา ในพุทธศักราช ๒๓๖๕ ทรงโปรดฯ ให้สร้างป้อมเพชรหิรัญขึ้นอีก

ป้อมหนึ่ง รวมทั้งตั้งและบูรณะเมืองขึ้นใหม่ ๒ เมือง คือ เมืองนครเขื่อนขันธ์กับเมืองสมุทรปราการ เป็นการผนึกกำลังไว้ป้องกันข้าศึกทางทะเล

■ ความเกี่ยวข้องกับสมุทรปราการ

‘เมืองสมุทรปราการ’ มีประวัตินับเนื่องมาแต่อดีตนับเป็นพันๆ ปีเช่นเดียวกับเมืองพระประแดงเดิม (ราวพุทธศักราช ๑๐๐๐ – ๑๓๐๐) มีอาณาเขตครอบคลุมตั้งแต่ปากอ่าวไทยไปจนถึงทางใต้ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเป็นทะเลทั้งหมด เมื่อเวลาผ่านไป บริเวณดังกล่าวกลับตื่นขึ้นตามลำดับกลายเป็นที่ราบลุ่มอันอุดมสมบูรณ์ เพราะมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน สะดวกต่อการคมนาคม ทำให้ผู้คนจำนวนมากอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากิน พื้นที่บริเวณนี้อยู่ในอาณาจักรทวารวดี ที่มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างยิ่งมาแต่สมัยโบราณ

เมืองสมุทรปราการที่สร้างขึ้นใหม่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีผู้สันนิษฐานว่า เดิมสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม (๒๑๓๖ - ๒๑๗๑) โปรดฯ ให้สร้างขึ้นที่บริเวณใต้คลองบางปลาเกศ ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งมีฝรั่งชาติฮอลันดาที่มีความก้าวหน้าทางการค้ามากที่สุดในสมัยนั้น เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ดินพระราชนาบริเวณเหนือคลองปลาเกศตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ ได้ทำมาค้าขายโดยมีความสัมพันธ์อันดีกับคนไทย คอยช่วยเหลือทางราชการ ทั้งยังตั้งคลังสินค้าขึ้นเป็นสถานีการค้าขนาดใหญ่โตสมบูรณ์พร้อม เป็นที่ยกย่องในหมู่ชาวฮอลันดาด้วยกันว่าเป็น ‘นิวอัมสเตอร์ดัม’ (New Amsterdam) เพราะเป็นถิ่นที่มีความเจริญและมีการขยายตัวทางการค้าอย่างต่อเนื่อง สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมยังทรงเห็นความจำเป็นในการสร้างเมืองหน้าด่านชายทะเลขึ้นมาแทนเมืองพระประแดง ที่ใน

ป้อมแสงรถไฟฟ้า

วัดโปรดเกศเชษฐาราม

วัดทรงธรรมวรวิหาร

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

ขณะนั้น หมดความ สำคัญและความเหมาะสมที่จะเป็นเมืองหน้าด่านลงไปสิ้นแล้ว ต่อมา ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (๒๑๙๙ - ๒๒๓๑) ไทยหันไปสนิทสนมแน่นแฟ้นกับฝรั่งเศส ทำให้ออลันดาไม่พอใจ เกิดเป็นเรื่องพิพาทจนถึงกับทิ้งสถานที่ตั้งคลังสินค้าของตนไป นานเข้า บริเวณดังกล่าว ได้ถูกระแสน้ำไหลพัดเซาะตลิ่งพังทลายลงไปตามลำดับ

เหตุที่ต้องบูรณะเมืองสมุทรปราการใหม่นั้น เนื่องมาจากพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงไม่ใคร่ไว้วางใจญวน เพราะมักมีเรื่องขัดแย้งแย่งชิงความเป็นใหญ่เหนือแผ่นดินเขมรกันมาเรื่อยๆ ในเวลานั้น กษัตริย์ญวนได้เกณฑ์ไพร่พลชุดคลองลัดกว้าง ๑๒ วา ๗ ศอก จากทะเลสาบเขมรมาออกทะเลที่เมืองไผทมาศหรือบันทายมาศ ไกลกับหัวเมืองชายทะเลตะวันออกของไทย จึงทำให้ทางไทยเกิดวิตกกังวลว่า ญวนชุดคลองนี้เสร็จเมื่อใด ก็อาจยกทัพเรือลัดคลองนี้เข้ามาตีหัวเมืองชายทะเลของไทยอย่างง่ายดาย จึงทรงพระราชดำริว่า บัดนี้เมืองสมุทรปราการเดิมที่เคยเป็นเมืองหน้าด่านปากน้ำเจ้าพระยามาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ชำรุดทรุดโทรมลงอย่างมาก อีกทั้งแม่น้ำเจ้าพระยาตอนหน้าเมืองสมุทรปราการเดิม ก็กว้างขวางมาก (ประมาณ ๒ เท่าของในปัจจุบัน) ทำให้ข้าศึกยกทัพเข้ามาทางปากน้ำเจ้าพระยาได้ง่าย สมควรปรับปรุงเมืองสมุทรปราการใหม่ ให้มีป้อมปราการที่มั่นคงแข็งแรงไว้ป้องกันประเทศ จึงโปรดฯ ให้พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นยังทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ กับเจ้าพระยาคลัง (ดิศ) เป็นแม่กองควบคุมการก่อสร้างเมืองใหม่ตรงบริเวณบางเจ้าพระยา (ตำบลปากน้ำในปัจจุบัน) ระหว่างคลองปากน้ำกับคลองมหาวงษ์ เมื่อปี ๒๓๖๒

การก่อสร้างใช้เวลาประมาณ ๓ ปีจึงแล้วเสร็จในพุทธศักราช ๒๓๖๕ มีป้อมปราการทั้ง ๒ ฝั่งแม่น้ำ จำนวน ๖ ป้อม ฝั่งตะวันตกมี ๒ ป้อม คือ ป้อมนาคราชที่เป็นป้อมปืนใหญ่และป้อมผีเสื้อสมุทรซึ่งสร้างขึ้นที่เกาะกลางน้ำ ตรงข้ามกับป้อมนาคราช (ใกล้กับสถานที่ประดิษฐานองค์พระสมุทรเจดีย์ในปัจจุบัน) ส่วนทางตะวันออก มี ๔ ป้อม คือ ป้อมประโคนชัย ป้อมนารายณ์ปราบศึก ป้อมปราการ และป้อมกายสิทธิ์ ทุกป้อมซึกปีกกาถึงกัน ในรัชสมัยต่อมา พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริที่จะเสริมสร้างเมืองสมุทรปราการให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ดังนั้น ในพุทธศักราช ๒๓๗๑ จึงโปรดฯ ให้สร้างป้อมขึ้นที่เมืองสมุทรปราการ อีก ๒ ป้อม คือ ป้อมปึกกา ต่อกับป้อมประโคนชัยที่สร้างไว้ในรัชกาลที่ ๒ อยู่ทางทิศใต้ของเมืองสมุทรปราการ และป้อมตรีเพชร ที่ตำบลนางเกรง ทางทิศเหนือ

■ สืบสานนครเขื่อนขันธ์

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว สภาพของเมืองนครเขื่อนขันธ์ ประกอบไปด้วยป้อมปราการ กำแพงเมือง ยู่ฉาง และที่เก็บอาวุธยุทโธปกรณ์ เตรียมพร้อมสำหรับการป้องกันข้าศึกทางทะเล

เมื่อทำพิธีฝังอาถรรพ์ปักหลักเมืองเรียบร้อยแล้ว ทรงโปรดฯ ให้อพยพครอบครัวมอญ ๓๐๐ คนจากเมืองปทุมธานี ที่อพยพเข้ามาตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มีพระยาแจ้งตันตระกุลคชเสนีเป็นหัวหน้า ไปอยู่ที่เมืองนี้ และโปรดฯ ให้ตั้งสมิงทอมาบุตรพระยาแจ้ง (เดิมเป็นที่พระยาราม) น้องของเจ้าพระยามหาโยธา ขึ้นเป็น ‘พระยานครเขื่อนขันธ์รามัญราชชาติเสนาบดีศรีสิทธิสงคราม’ เจ้าเมืองนครเขื่อนขันธ์ ขวามอญกลุ่มนี้ได้รับการขนานนามว่า ‘มอญพระประแดง’ หรือ ‘มอญเก่า’ มาจนถึงปัจจุบัน ในปีเดียวกันนี้เอง ก็มีขวามอญอีกกลุ่มหนึ่งนำโดย ‘สมิงสอเดบะ’ อพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ก็ทรงโปรดฯ ให้ไปตั้งหลักแหล่งที่เมืองนครเขื่อนขันธ์เช่นกัน เรียกขวามอญชุดนี้ว่า ‘มอญใหม่’

ขวามอญหรือชาวรามัญ เป็นชนชาติหนึ่งที่มีถิ่นฐานและอารยธรรมอยู่ในพุกามประเทศ (พม่าปัจจุบัน) เป็นชนชาติที่มีความเจริญรุ่งเรืองชาติหนึ่งในเอเชียอาคเนย์ เนื่องจากมีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของตนเอง ขวามอญที่อพยพมาอยู่ในเมืองนครเขื่อนขันธ์ ได้สืบสานศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของบรรพบุรุษไว้อย่างเคร่งครัด ประเพณีและวัฒนธรรมมอญ จึงฝังรากอย่างเหนียวแน่นในเมืองพระประแดง แม้ว่าปัจจุบันจะกลายเป็นคนไทยไปแล้ว แต่ก็ยังคงอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิมไว้เป็นอย่างดี

ที่ตั้งของอำเภอพระประแดงในปัจจุบัน ไม่ใช่เมืองพระประแดงเดิม แต่เป็นเมือง ‘นครเขื่อนขันธ์’ ซึ่งเริ่มสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๑ แต่มาสำเร็จเรียบร้อยในสมัยรัชกาลที่ ๒ นั่นเอง

เจ้าเมืองคนแรกของเมืองนครเขื่อนขันธ์ คือ ‘พระยานครเขื่อนขันธ์รามัญชาติเสนาบดีศรีสิทธิสงคราม’ นับแต่นั้นมา บุคคลในตระกูลคชเสนี ได้ปกครองเมืองนี้สืบต่อกันมาอีก ๘ คน ได้แก่ พระยาดำรงคราชพลขันธ์ (จุ้ย คชเสนี) พระยามหาโยธา (นกแก้ว คชเสนี) พระยาฮันสงคราม (เจ๊กหรือแป๊ะ คชเสนี) พระยาเกียรติ (ขุนทอง คชเสนี) พระยาดำรงคราชพลขันธ์ (หยอย คชเสนี) พระเทพพลู (ทองคำ คชเสนี) พระยาพิทักษ์มนตรี (ปุย คชเสนี) และพระยานคราชาภิบาลแห่งพระแดงบุรีนาถ (แจ้ง คชเสนี) หลังจากลำดับที่ ๙ เป็นต้นไป เป็นคนนอกตระกูล

คชเสนี คือ พระยาพายัพพิริยกิจ (เป้า จารุเสถียร) พระประแดง บุรี (โต) และพระยาพิชัยบุรินทร์ (สะอาด)

ในพุทธศักราช ๒๔๕๘ ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ทรงโปรด ให้เปลี่ยนชื่อ เมืองนครเขื่อนขันธ์กลับมาเป็น ‘เมืองพระประแดง’ มีฐานะเป็น จังหวัด แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๓ อำเภอ คือ อำเภอ พระประแดง อำเภอพระโขนง และอำเภอรามัญบูรณะใน ต่อมา ในพุทธศักราช ๒๔๗๕ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทรงโปรด ๑ ให้ยุบจังหวัดพระประแดง ไปขึ้นกับจังหวัดสมุทรปราการ และให้ อำเภอพระโขนงกับอำเภอรามัญบูรณะ ขึ้นตรงกับกรุงเทพฯ ๑

▪ สู่ปัจจุบัน ‘พระประแดง’

อำเภอพระประแดง เป็นอำเภอที่มีเนื้อที่เล็กที่สุดใน จังหวัดสมุทรปราการ คือ ๗๓.๓๗ ตารางกิโลเมตร เดิมมีฐานะ เป็นจังหวัด แต่ถูกยุบรวมเข้ากับจังหวัดสมุทรปราการเช่นใน ปัจจุบัน ที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ที่ถนนนครเขื่อนขันธ์ ตำบลตลาด ริมฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอยานนาวาและอำเภอพระโขนงของกรุงเทพฯ ทางทิศเหนือ ทิศ ตะวันออกติดต่อกับอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนทิศ ตะวันตกติดต่อกับอำเภอรามัญบูรณะ กรุงเทพฯ และทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ มีพลเมืองทั้งสิ้น ๒๗๖,๔๔๕ คน (พุทธศักราช ๒๕๕๒)

ภูมิประเทศของอำเภอพระประแดงเป็นที่ลุ่มต่ำ เหมาะ แก่การทำสวน พลเมืองส่วนใหญ่จึงมีอาชีพ ทำสวน ทำนา หรือ รับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ด้านการคมนาคม พระประแดงมีถนนสายหลัก คือ ถนนสุขสวัสดิ์ ถนนนครเขื่อนขันธ์ ถนนพระราชวิริยารักษ์ ถนนเพชรพิชัย ถนนปู่เจ้าสมิงพราย ถนน ทางรถไฟเก่า (สายปากน้ำ) ถนนกาญจนาภิเษก (ด้านใต้) นอกจากนี้ ยังมีสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา ๒ แห่ง คือสะพาน ภูมิพล (วงแหวนอุตสาหกรรม) และสะพานกาญจนาภิเษก การ เดินทางจากตัวเมืองสมุทรปราการข้ามไปยังอำเภอพระประแดง ตามลำน้ำเจ้าพระยา ระยะทาง ๑๐.๕ กิโลเมตร นิยมเดินทางทั้ง โดยแพขนานยนต์ เรือโดยสารข้ามฟาก หรือเรือหางยาว

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของพระประแดงที่รู้จักกันดีมี อยู่มากมายหลายแห่ง อาทิ

- **ป้อมแผลงไฟฟ้า** เป็นป้อมปราการแห่งหนึ่งของฐานทัพ เมืองนครเขื่อนขันธ์ ปัจจุบันเทศบาลเมืองพระประแดงได้ บูรณะให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน
- **วัดโปรดเกศเชษฐาราม** อยู่ที่ตำบลทรงคนอง เป็นวัด พุทธไทยเพียงวัดเดียวที่นี้ สร้างในสมัยรัชกาลที่ ๒ มี ลักษณะสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ คือ พระอุโบสถ ไม่มีข้อฟ้าใบระกา หน้าบันมีศิลปะปูนปั้นลายเครือเถา ประดับเครื่องลายคราม พระประธานเป็นพระพุทธรูป ปางมารวิชัย หล่อด้วยโลหะ ภายในพระวิหาร มีพระพุทธรูป ไสยาสน์พระพักตร์งามมาก
- **วัดทรงธรรมวรวิหาร** เป็นวัดเก่าแก่ในพุทธศาสนารามัญ นิิกาย สร้างขึ้นพร้อมกับเมืองนครเขื่อนขันธ์ ในสมัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สถาปัตยกรรมเป็น ศิลปะรามัญทั้งหมด
- **ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง** อยู่ด้านหลังวัดบางน้ำผึ้งใน สะท้อน ถึงวิถีชีวิตชาวบ้านริมคลองที่ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อ สายมอญ อาหารการกินพื้นบ้าน ขนมหวาน รวมทั้ง กาละแมกวนที่เป็นขนมหวานสัญลักษณ์ของชาวมอญ ไม้ดอก ดอกไม้ประดับ และผลไม้จากสวนสองฝั่งคลอง โดยเฉพาะมะม่วงน้ำดอกไม้ที่ขึ้นชื่อ ตลาดน้ำแห่งนี้เปิด ขายทุกวันเสาร์-อาทิตย์ ตั้งแต่เวลา ๐๗.๐๐ – ๑๕.๐๐ น.
- **สวนสาธารณะและสวนพฤกษชาติศรีนครเขื่อนขันธ์** (สวนบางกระเจ้า) เป็นสวนสาธารณะเนื้อที่กว่า ๒๐๐ ไร่ สร้างขึ้นสำหรับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจและออกกำลังกาย และเพื่อให้เป็นแหล่งผลิตอากาศบริสุทธิ์ เป็นพื้นที่สีเขียว ที่รัฐบาลกำหนดให้เป็น ‘ปอดของกรุงเทพฯ’ มีหอชมวิว สูง ๗ เมตร สำหรับชมทิวทัศน์โดยรอบ สวนสาธารณะ แห่งนี้เปิดเวลา ๐๖.๐๐ – ๒๐.๐๐ น.

ประเพณีท้องถิ่นของพระประแดง อดีตนครเขื่อนขันธ์
แห่งนี้ มักเป็นประเพณีของชาวมอญที่ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับ
ศาสนา เช่น การสงฆ์พระพุทธรูป การถวายสลากภัต การ
ตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์
ประเพณีค้ำตันโพธิ์ ประเพณีแห่ธง-ธงตะขาบ ประเพณีหยอด
น้ำมันเรือสำเภา และประเพณีเกี่ยวกับวิถีชีวิตอื่นๆ ในเดือน
เมษายนของทุกปี ทางจังหวัดสมุทรปราการและชาวอำเภอ
พระประแดง จะร่วมกันจัดงานสงกรานต์พระประแดง หรือ
'สงกรานต์ปากลัด' ขึ้น เป็นการต้อนรับปีใหม่ไทย และอนุรักษ์
ประเพณีของชาวมอญไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเพณีการปล่อย
นกปล่อยปลา และการเล่นส่บ้า อันถือเป็นเอกลักษณ์นั้น จะจัด
ขึ้นร่วมกับงานสงกรานต์เป็นประจำทุกปี

แหล่งข้อมูลอ้างอิง

- พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๒ พระนิพนธ์
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
- กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (๒๕๐๕)
- พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม ๒ ของกรม
ศิลปากร (๒๕๑๖)
- หนังสือ 'ของดีเมืองสมุทรปราการ' วารสารสภาวัฒนธรรม
จังหวัดสมุทรปราการ (๒๕๔๐)
- บทความเรื่อง 'องเชียงสือ' โดย จุลลดา ภักดีภูมิรินทร์
นิตยสารสกุลไทยรายสัปดาห์ ฉบับที่ ๒๔๙๘
- ปีที่ ๔๘ ประจำวันอังคารที่ ๓ กันยายน (๒๕๔๕)
- สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย เล่ม ๒ อักษร ข-จ ฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน (มีนาคม ๒๕๔๕)
- เว็บไซต์วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี
- เว็บไซต์ www.paknam.com

เกี่ยวกับผู้เขียน

วิสุทธิจิตรา วานิชสมบัติ

จบการศึกษาปริญญาตรีจากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปริญญาโทสาขา
Broadcasting (TV Production) จาก Boston University ประเทศสหรัฐอเมริกา
เคยเป็นบรรณาธิการวารสาร "ความรู้คือประทีป"

ปัจจุบันนักเขียน-นักแปลอิสระ และกรรมการตัดสินรางวัลโทรทัศน์ทองคำ

แปลจาก The Lamp โดย อารีรัตน์ จิระวันชัยกุล

ประวัติ โพลีโพรพิลีน

(Polypropylene after 50 years)

ทอม ไรอา (ซ้าย) และจอห์น โรเบิร์ต ที่โรงงานเคมีในเบย์ทาวน์ หนึ่งในโรงงานผลิตโพลีโพรพิลีนระดับโลกของเอ็กซอนโมบิลที่มีอยู่ทั่วโลก โดยมีกำลังการผลิตรวมกันประมาณสี่พันล้านปอนด์ต่อปี

Polypropylene after 50 years

In 1960 in Baytown, Texas, ExxonMobil started production from what was at that time the world's largest plant designed to manufacture a novel petroleum-based material known as the "new plastic." That material was polypropylene.

โพลีโพรพิลีนภายหลังห้าสิบปี

ที่เมืองเบย์ทาวน์ รัฐเท็กซัส ในปี ค.ศ. ๑๙๖๐ เอ็กซอนโมบิลได้เริ่มการผลิตจากโรงงานที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลกในขณะนั้น โรงงานแห่งนี้ออกแบบมาเพื่อผลิตวัตถุดิบใหม่จากปิโตรเลียมซึ่งรู้จักกันในนามของ “พลาสติกใหม่” หรือ โพลีโพรพิลีน

นับจากนั้น อีกห้าสิบปีต่อมา โพลีโพรพิลีน ได้กลายเป็นวัสดุที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในทุกๆ ที่ของชีวิตเรา ไม่ว่าจะเป็นพรม เสื้อผ้า กันชนรถยนต์ เครื่องใช้สอยภายในบ้าน ถึงขยะกล่องไอศกรีม อุปกรณ์ทางการแพทย์ ภาชนะบรรจุอาหาร เสื้อคลุมผ่าตัด เชือก ภาชนะบรรจุอาหาร รั้วบ้าน เครื่องตกแต่งบ้าน และแบตเตอรี่ เป็นต้น

“เราไม่ได้ประดิษฐ์โพลีโพรพิลีนขึ้นเอง แต่เราพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ นับร้อยวิธี เพื่อนำวัตถุที่นำออกจากรณีไปใช้” จอห์น โรเบิร์ต ผู้จัดการด้านเทคโนโลยีผ้าใยสังเคราะห์และการหล่อระดับโลกของเอ็กซอนโมบิลเคมี กล่าว “กันชนรถยนต์และเสื้อคลุมผ่าตัดไม่มีสิ่งเหมือนกันมากนัก แต่โดยเนื้อแท้แล้วสิ่งของทั้งสองอย่าง ทำขึ้นจากโมเลกุลที่มีโครงสร้างพื้นฐานเหมือนกัน โดยการใช้เทคโนโลยี เราค้นพบหนทางปรับโครงสร้างโมเลกุลนั้นให้เหมาะสมเพื่อนำมาผลิตสินค้าที่หลากหลาย ที่ช่วยให้ผู้คนทั่วโลกมีชีวิตที่ดีขึ้น”

โพลีโพรพิลีนคือพอลิเมอร์ (โครงสร้างของโมเลกุลประเภทหนึ่ง) ซึ่งถูกสร้างขึ้นจากโพรพิลีนที่เป็นผลผลิตหนึ่งของการกลั่นน้ำมัน ภายใต้เงื่อนไขที่ถูกต้อง โมเลกุลของโพรพิลีนจะเชื่อมกันเป็นโครงสร้างที่เรียกว่า “โพลีโพรพิลีน” ซึ่งนับว่าเป็นชื่อที่มีเหตุผลพอสมควร ด้วยคุณสมบัติที่ทนความร้อนสูง และทนต่อสารเคมี น้ำมัน และไขมัน โพลีโพรพิลีน สามารถก่อตัวขึ้นเอง หรือผสมกับวัตถุดิบอื่นๆ เพื่อทำพลาสติกและเส้นใย ที่ใช้ในการผลิตสินค้าที่เราใช้ในชีวิตประจำวัน

ผลิตภัณฑ์ในกลุ่มโพลีโพรพิลีนของเอ็กซอนโมบิลเคมี
เอ็กซอนโมบิลเคมี นำเสนอผลิตภัณฑ์มากมายในกลุ่มโพลีโพรพิลีน รวมถึง โพลีเอเลฟินส์ชนิดพิเศษ Exxtral
โพลีโพรพิลีนเรซิน Achieve โคโพลิเมอร์ Exxpol และ โพลีโพรพิลีน ผลิตภัณฑ์เหล่านี้นำเสนอทางออกของปัญหาต่างๆ
ด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ ร่วมกับการให้คำแนะนำในการเลือกใช้วัตถุ การออกแบบ การดำเนินการ
และการบริหารห่วงโซ่อุปทาน

โพลีโพรพิลีนเป็นส่วนประกอบของรถยนต์ อุปกรณ์ทางการแพทย์ ของใช้บนโต๊ะอาหาร ภาชนะต่างๆ และผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันอื่นๆ อีกมากมายนับไม่ถ้วน

“มีบริษัทน้อยมากที่อยู่ในธุรกิจนี้ยาวนานถึงห้าสิบปี เช่นเรา” ทอม ไรอา ผู้จัดการการตลาดสำหรับโพลีโพรพิลีน ที่ใช้ในอุตสาหกรรมและผู้บริโภคของเอ็กซอนโมบิลเคมี กล่าว “เอ็กซอนโมบิล มองเห็นแนวโน้มที่ดีของผลิตภัณฑ์ใหม่นี้ และได้ลงทุนสร้างโรงงานขนาดใหญ่เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์นี้ เมื่อกว่าครึ่งศตวรรษที่แล้ว นับจากนั้น โพลีโพรพิลีนได้กลายเป็นหนึ่งในพลาสติกที่ผู้คนทั่วโลกนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ตลอดหลายปีที่ผ่านมา เราได้ลงทุนอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มกำลังการผลิตและค้นหาเทคโนโลยีใหม่ๆ ซึ่งทำให้เรากลายเป็นหนึ่งในผู้จัดหาชั้นนำระดับโลกในทุกวันนี้”

ประสิทธิภาพการจั้ดหาระดับโลก

โรงงานแห่งแรกในเมืองเบย์ทาวน์ มีกำลังการผลิตสี่สิบล้านปอนด์ต่อปี แต่วันนี้ โรงงานของเอ็กซอนโมบิลในสหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ จีน ซาอุดีอาระเบีย และฝรั่งเศส สามารถผลิตโพลีโพรพิลีนรวมกันได้ประมาณสี่สิบล้านปอนด์ต่อปี ความสามารถในการผลิตระดับโลกที่วางใจได้ เป็นเหตุผลสำคัญที่บริษัทประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่องในตลาดโพลีโพรพิลีนซึ่งมีการแข่งขันสูง

“เราได้ลงทุนอย่างมากเพื่อเพิ่มกำลังการผลิตทั่วโลก” จอห์น เวอร์ริที รองประธาน ด้านโพลีโอเลฟินส์ของ เอ็กซอนโมบิลเคมี กล่าว “ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นโรงงานที่ตั้งอยู่ในโรงงานขนาดใหญ่ของบริษัทและมีการดำเนินงานที่เชื่อมโยงอย่างครบวงจร ทำให้เรามีข้อได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างแท้จริง”

มร. จอห์น กล่าวว่า “ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งของความสำเร็จของบริษัทเอ็กซอนโมบิล คือ การที่บริษัทให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อปรับปรุงผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถใช้โพลีโพรพิลีนในการผลิต ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

“เราทำงานร่วมกับลูกค้าอย่างต่อเนื่องในตลาดผู้บริโภคและตลาดอุตสาหกรรมจำนวนมากเพื่อค้นหาการใช้กับผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ การวิจัยค้นคว้าและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าของเรา ประกอบกับการที่เรามีธุรกิจอยู่ทั่วโลก ทำให้เรามีความสามารถในการแข่งขันเหนือกว่าคู่แข่ง”

มีการผลิตโพลีโพรพิลีนขึ้นหลายชนิดเพื่อตอบสนองความต้องการอันหลากหลายของลูกค้า เอ็กซอนโมบิลเคมี นำเสนอโพลีโพรพิลีนชนิดพื้นฐานให้เลือกกว่าร้อยชนิด นอกเหนือจากชนิดสารประกอบอีกมากมาย โพลีโพรพิลีนชนิดสารประกอบ เช่น Exxtral ซึ่งมีการเพิ่มวัตถุหลายชนิดเข้าไป เช่น แร่ธาตุหรือโพลิเมอร์อื่นๆ ลงไปในโพลีโพรพิลีน เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติพิเศษ มีการใช้โพลีโพรพิลีนชนิดสารประกอบหลายชนิด ในการผลิตชิ้นส่วนคุณภาพสูงสำหรับอุตสาหกรรมรถยนต์ ซึ่งนับเป็นแปดเปอร์เซ็นต์ของความต้องการใช้โพลีโพรพิลีนทั่วโลก

แนวโน้มหลักของวงการพลาสติกในโลกปัจจุบัน คือ สิ่งที่เราเรียกว่า “down-gauging” ซึ่งหมายถึงการผลิตโดยใช้วัตถุดิบน้อยลง ในขณะที่รักษาระดับหรือเพิ่มประสิทธิภาพขึ้น ตัวอย่างหนึ่งคือการผลิตกันชนรถยนต์ที่มีน้ำหนักเบาขึ้นในขณะที่ยังคงไว้ซึ่งความแข็งแรง ความเหนียวและความทนทานต่อการขีดข่วน ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ช่วยประหยัดเชื้อเพลิงและช่วยลดค่าใช้จ่ายลง การพัฒนาเหล่านี้ล้วนมีโพลีโพรพิลีนเป็นส่วนประกอบสำคัญในกระบวนการผลิต

**“ความสามารถในการจัดหาที่แผ่ขยายไปทั่วโลกของเรา ช่วยให้เราสามารถสร้างกำไร
จากการเจริญเติบโตของความต้องการโพลีโพรพิลีนที่กำลังแพร่หลายไปทั่วทุกมุมโลก
อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ในอีกห้าสิบปีข้างหน้า ธุรกิจนี้จะพัฒนาและ
ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นไปกว่าห้าสิบปีที่ผ่านมา”**

ภูมิภาคที่มีการเติบโตสูง

ตั้งแต่ช่วงต้นคริสต์ทศวรรษที่ ๑๙๙๐ การขยายตัวของความต้องการโพลีโพรพิลีน มีมากเป็นพิเศษในแถบเอเชีย-แปซิฟิก เพิ่มขึ้นจากสามสิบห้าเปอร์เซ็นต์ของความต้องการโลก ในปี ค.ศ. ๑๙๙๐ เป็นประมาณครึ่งหนึ่งของความต้องการโลกในปี ค.ศ. ๒๐๑๐ คาดว่าประเทศจีนจะผลักดันอัตราการเจริญเติบโตของการใช้โพลีโพรพิลีนทั่วโลกถึงสี่เท่าเปอร์เซ็นต์ในช่วงทศวรรษหน้า

สตีเฟน ปูน ผู้จัดการฝ่ายขายโพลีโพรพิลีนภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก กล่าวเสริมว่า “ประวัติศาสตร์อันยาวนานของ เอ็กซอนโมบิล ความรับผิดชอบและการลงทุนของเราอย่างต่อเนื่องในเอเชียแปซิฟิก ได้กลายเป็นหนึ่งในข้อได้เปรียบของเราในการแข่งขัน”

นับจากช่วงคริสต์ทศวรรษ ๑๙๙๐ เอ็กซอนโมบิล ได้เพิ่มความแข็งแกร่งในตลาดโพลีโพรพิลีนนอกทวีปอเมริกาเหนือ “ปัจจุบัน เรามีธุรกิจที่แข็งแกร่งในทุกภูมิภาคของโลกที่มีความต้องการใช้โพลีโพรพิลีนจำนวนมาก” มร. จอห์นกล่าว “ปีที่แล้ว พวกเราก่อสร้างโรงกลั่นและโรงงานเคมีที่ดำเนินการร่วมกันแห่งใหม่ในมณฑลหูเจี้ยน ประเทศจีน และในปี ค.ศ. ๒๐๑๑ นี้ เรา จะขยายโรงงานปิโตรเคมีในสิงคโปร์ได้สำเร็จ เรายังให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคโดยตรงแก่ลูกค้าในทุกภูมิภาค ซึ่งนับเป็นอีกหนึ่งความได้เปรียบทางการแข่งขันของเรา”

มร. ทอมกล่าวว่าเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ความต้องการโพลีโพรพิลีนเติบโตอย่างต่อเนื่อง คือการที่โพลีโพรพิลีนสามารถนำมาใช้แทนวัสดุอื่นๆ ได้ เช่น โลหะ ไม้ แก้ว เส้นใยที่ไม่ใช่พลาสติก และแม้แต่พลาสติกชนิดอื่นๆ นับเป็นการเปิดโอกาสให้ลูกค้าสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายโดยไม่ต้องสูญเสียประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น แท่นวางสินค้าสำหรับการขนส่งทางเรือและกล่องใส่สินค้า ซึ่งเดิมทำจากไม้อย่างเดียว แต่ในปัจจุบัน มักจะทำขึ้นจากโพลีโพรพิลีน

โพลีโพรพิลีนสามารถปั่นเป็นผ้าใยสังเคราะห์พิเศษโดยกระบวนการ Melt Blowing ผ้าใยสังเคราะห์ที่อ่อนนุ่มแต่แข็งแรง นี้ ใช้ในการผลิตเสื้อคลุมในโรงพยาบาล หน้ากากผ่าตัด เครื่องช่วยหายใจ ผ้าอ้อม พรม ฉนวน และเสื้อผ้าหลายประเภท นับจากเสื้อนักกีฬา ไปจนถึงชุดดำน้ำทะเลลึก

เจ้าแห่งเทคโนโลยี

นับแต่การก่อสร้างโรงงานผลิตโพลีโพรพิลีนแห่งแรกของบริษัทเมื่อครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา เอ็กซอนโมบิลเคมี ได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษในการพัฒนาเทคโนโลยีเฉพาะและปรับปรุงกระบวนการต่างๆ มาโดยตลอด “นับตั้งแต่เราเริ่มต้นในปี ค.ศ. ๑๙๖๐ เราได้ปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และค้นพบวิธีการใช้วัตถุดิบราคาถูกกว่าในเชิงพาณิชย์” มร. จอห์น กล่าว “ความสามารถในการจัดหาที่แผ่ขยายไปทั่วโลกของเรา ช่วยให้เราสามารถสร้างกำไรจากการเจริญเติบโตของความต้องการใช้โพลีโพรพิลีนที่กำลังแพร่หลายไปทั่วทุกมุมโลกอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ในอีกห้าสิบปีข้างหน้า ธุรกิจนี้จะพัฒนาและประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นไปกว่าห้าสิบปีที่ผ่านมา”

แปลและเรียบเรียงจากเรื่อง
Polypropelene after 50 years
นิตยสาร The Lamp, Number 1-2010

เฉลิมพระเกียรติ ๘๔ พรรษาองค์ราชัน.... สร้างสรรค์การศึกษาไทย

โดย กรปณต วงษ์สุนทร ก้าวไกลรู้พระมณเฑน

Celebrating HM the King's 84th Birthday with Good Projects for Thais

Esso (Thailand) Public Company Limited joined with the Thai people to celebrate His Majesty the King's 84th Birthday this year with many good projects for Thai people. To name a few, the "Joint Coordination for Cleanliness and Development of Sea Beach Project" and the Construction of 284 Check Dams" at Kung Krabaen Bay Royal Development Study Center in Chanthaburi, the "Encyclopedia Library at Gawira Monument in Chiang Mai province, and the Computers for Kids Project.

The Computers for Kids Project is the collaboration between Esso and two non-government organizations – the Population and Community Development Association and Fr. Ray Foundation – whose female staff have received the Global Women in Management Program (GWIM), organized by the Center for Development and Population Activities and sponsored by Exxon Mobil Corporation.

เนื่องในศุภวาระมหามงคล ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงเป็นที่รักและศุภย์รวมจิตใจของชาวไทยทุกคน จะทรงมีพระชนมายุ ๘๔ พรรษาในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ นี้ บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ได้ร่วมกับพสกนิกรชาวไทย จัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อร่วมเทิดพระเกียรติ และน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณต่อปวงชนชาวไทย อาทิ การสนับสนุนโครงการพัฒนาชายหาด ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน และโครงการสร้างฝายน้ำ ๒๘๔ แห่งที่คุ้งกระเบน โครงการก่อสร้างอาคารสภานากรมไทยเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ๘๔ พรรษา บริเวณอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ ค่ายกาวิละ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สนับสนุนศูนย์ศิลปาชีพบางไทร การสนับสนุนการจัดทำรถตู้เย็นบรรจุทุกและเก็บรักษาโลหิตให้คงคุณภาพระหว่างการขนส่งให้แก่ศูนย์บริการโลหิต สภากาชาดไทย คันที่ ๓ และการเพิ่มจำนวนทุนการศึกษา เอสโซ่สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี” จาก ๕๐ ทุน เป็น ๘๔ ทุน ฯลฯ หนึ่งในบรรดาโครงการสำคัญดังกล่าว มีโครงการเทิดพระเกียรติ ๘๔ พรรษา “ความรู้คู่คุณธรรม (คอมพิวเตอร์เพื่อน้อง)” รวมอยู่ด้วย

โครงการเทิดพระเกียรติ ๘๔ พรรษา “ความรู้คู่คุณธรรม (คอมพิวเตอร์เพื่อน้อง)” เกิดขึ้นจากการประสานงานและปฏิบัติการพัฒนาสังคมร่วมกันอย่างต่อเนื่องขององค์กรพัฒนาเอกชน ๒ แห่ง คือ สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน และมูลนิธิคุณพ่อยี่ โดยความร่วมมือของสตรีนักบริหารที่ได้เข้ารับการอบรมในหลักสูตร “ก้าวสู่ความเป็นผู้นำเพื่อการพัฒนา” (Global Women in Management Program หรือ GWIM) อันได้แก่หลักสูตรพัฒนาศักยภาพสำหรับผู้บริหารสตรีทั่วโลก จัดโดยศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาประชากร (The Center for Development and Population Activities หรือ CEDPA) ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการสนับสนุนของ เอ็กซอน โมบิล คอร์ปอเรชั่น ซึ่งเป็นบริษัทแม่ของเอสโซ่ฯ

การทำงานร่วมกันดังกล่าว เริ่มจากการที่เอสโซ่มอบเครื่องคอมพิวเตอร์ของสำนักงานจำนวน ๒๘๔ เครื่อง ให้แก่โรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา มูลนิธิคุณพ่อยี่ ดำเนินการตรวจสอบและติดตั้งขาตั้งจอ LCD ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ในขณะที่สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชนจะประสานงานกับหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการเรียนการสอน ต่อจากนั้น บุคลากรของทั้งสองหน่วยงาน รวมทั้งคณะครูและนักเรียนโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ฯ จะได้เดินทางไปติดตั้งคอมพิวเตอร์และลงโปรแกรมพร้อมใช้งานในโรงเรียนที่มีความต้องการต่อไป

คุณอิสรา สุนทรวีภาต ที่ปรึกษาฝ่ายกิจกรรมองค์กรและรัฐกิจสัมพันธ์ บริษัท เอสโซ่ฯ เล่าถึงที่มาและวัตถุประสงค์ของการจัดทำโครงการความรู้คู่คุณธรรมนี้ว่า

“โครงการนี้ เป็นหนึ่งในหลายๆ โครงการเพื่อเฉลิมฉลองและรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของในหลวงอันเป็นที่รักของปวงชนชาวไทยในวาระเฉลิมพระชนม ๘๔ พรรษาในปีนี้ และถือเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มเติม จากการนำคอมพิวเตอร์ของสำนักงานที่อยู่ในสภาพดี มาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ ยังถือเป็นการทำงานร่วมกันของ เครือข่ายสตรีที่ผ่านการอบรมหลักสูตร GWIM ทั้งสององค์กร รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนอาชีวศึกษาผู้พิการของโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา มูลนิธิคุณพ่อยี่ ได้รับประสบการณ์ในการซ่อมแซมปรับปรุงเครื่องคอมพิวเตอร์ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผมคิดว่า การศึกษาคือหัวใจสำคัญและเป็นบ่อเกิดแห่งชุมพลทางปัญญา จุดด้นน้ำนำพาประเทศให้เจริญก้าวหน้าในทุกๆ ด้านอย่างยั่งยืน ทำให้เยาวชนไทยซึ่งเป็นอนาคตของประเทศ เติบโตทางความคิดและจิตใจ เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศ...”

คุณอิสรา สุนทรวีภาต

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ของโลกไร้พรมแดน “คอมพิวเตอร์” ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงข้อมูล การสื่อสารจากทั่วโลกไว้ด้วยกัน เปรียบประจวบคลึงความรู้ที่ยิ่งใหญ่ ช่วยส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการคิดค้นต่างๆ เป็นการเรียนรู้นอกเหนือจากที่ได้รับในห้องเรียน ทำให้ทุกคนในโลก ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ช่วยจรรโลงความรุ่งโรจน์ของนานาประเทศให้เติบโตไปพร้อมๆ ความก้าวหน้าที่ไม่มียันสิ้นสุดของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

ด้วยความตระหนักในความสำคัญของการศึกษา เอสไอยังได้ให้การสนับสนุนกิจกรรม “การช่วยเหลือโรงเรียนที่ประสบอุทกภัยจากใจเอสไอ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ โครงการ “ความรู้คู่คุณธรรม (คอมพิวเตอร์เพื่อน้อง)” โดยให้ความช่วยเหลือโรงเรียนที่ประสบอุทกภัย ๓ แห่ง ในจังหวัด สุราษฎร์ธานี คือ โรงเรียนเจริญเวชวิทยาคม โรงเรียนวัดตรีธาราราม อำเภอบ้านดอน และโรงเรียนวัดละมัย อำเภอกะสมุย

แนวคิดและมุมมองใหม่ในการแสวงหาแนวร่วมในการดำเนินโครงการนี้ ยังคงมุ่งเน้นไปที่กลยุทธ์มากกว่าการใช้เงินทุน ไปอย่างไร้ทิศทาง อีกทั้งจุดมุ่งหมายของโครงการ ยังนำมาซึ่งการประสานใจและความรู้สึกดีๆ มากมาย

คุณสุนิดา จิตตานนท์ ผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาชนบท 3 สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน ได้กล่าวถึงโครงการนำร่องนี้ว่า

“โครงการช่วยเหลือโรงเรียนที่ประสบอุทกภัยจากใจเอสไอ เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่มีความยั่งยืน ดีฉันกับคุณจินตนา รมรัตน์ และคุณทองเจือ บุญเคลือบ

คุณสุนิดา จิตตานนท์

คุณปทุม สุขเกิด

ตลอดจน คุณเจษฎา เตียวว่อง ได้ทุ่มเททำงาน... ลืมเหนื่อยเลยนะ ที่ได้เห็นเด็กนักเรียน ครู และผู้ปกครองมีความสุขที่ได้เห็นอาคารเรียนกลับมาเหมือนเดิม ทำให้เด็กนักเรียนได้มาเรียนทันเปิดเทอมเหมือนคนอื่น... ตื่นเต้นที่จะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ด้วยอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย... ขณะเดียวกัน ก็ซาบซึ้งในน้ำใจอาทรของผู้บริหารและพนักงานของบริษัทเอสไอฯ ที่เห็นความสำคัญของเด็กนักเรียน ผู้ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต โดยแบ่งปันโอกาสในการเรียนรู้ ให้เด็กๆ ได้สัมผัสสิ่งแปลกใหม่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนที่ดีในอนาคต”

คุณปทุม สุขเกิด เลขาธิการบริหาร และ ฝ่ายสนับสนุนงานคณะพระมหาไถ่ พัทยา มูลนิธิคุณพ่อดี ที่หนึ่งในผู้ผ่านการอบรมในโครงการ GWIM กล่าวว่า

“ขอบคุณเอสไอฯ ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนพิการทางร่างกาย ซึ่งเรียนหลักสูตรอิเล็กทรอนิกส์คอมพิวเตอร์ระดับชั้นตอนที่ ๓ และ ๔ ได้ฝึกฝนฝีมือ เพราะการฝึกภาคปฏิบัติจะทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิด การค้นคว้า ทดลอง พัฒนาฝีมือทักษะของตนเองอยู่เสมอ การตรวจซ่อมคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าชนิดต่างๆ ที่ลูกค้าได้นำมาซ่อมกับศูนย์ฝึกทักษะของโรงเรียน จะทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ทางทฤษฎีมาใช้ในการซ่อมอุปกรณ์จริงได้เรียนรู้ปัญหาและวิธีการตรวจซ่อม แก้ไขปัญหา เช่นเดียวกับการทำงานในร้านซ่อมทั่วไป ในด้านการเป็นผู้รับ โรงเรียนได้มีโอกาสแสดงความสามารถและศักยภาพของนักเรียนในการซ่อมแซมเครื่องคอมพิวเตอร์ ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ในการจัดการงานซ่อม และในด้านการเป็นผู้ให้ โรงเรียนมีความภาคภูมิใจที่มีส่วนร่วมในสังคมอย่างสมบูรณ์”

อาจารย์อุดมโชค ชูรัตน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา มูลนิธิคุณพ่อดี กล่าวอย่างภูมิใจว่า

“ถือว่าบริษัท เอสไอฯ ให้เกียรติเราอย่างมาก ที่ให้เราได้เข้ามามีส่วนในการช่วยเหลือสังคมด้วยกัน ผมมีเรื่องประทับใจขณะทำงานนี้อยู่เรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องทางเทคนิคที่น่าสนใจ คือ จอคอมพิวเตอร์แบบ LCD หรือที่เรียกว่าจอแบน ส่วนใหญ่จะไม่มี

อ. อุดมโชค ชูรัตน์

ชาติ เราจึงคิดออกแบบชาติตั้งขึ้นมาใช้เอง แต่ก็ยังไม่ได้แบบที่ถูกต้องถูกใจเสียทีเดียว เพราะจะต้องสามารถตอบโจทย์ คือ ต้องมีเสถียรภาพ ไม่ทำให้จอล้มง่าย ๆ ปรับมุมก้มเงยได้”

โครงการอื่นๆ ที่ มูลนิธิคุณพ่อดี ได้ร่วมดำเนินการกับ เอสโซ่ ได้แก่ โครงการปันน้ำใจให้น้อง เป็นกิจกรรมที่ส่งนักเรียนโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา ไปสอนหนังสือและการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ให้กับน้องๆ ในโรงเรียนที่เคยได้รับมอบเครื่องคอมพิวเตอร์ไปแล้ว พร้อมกับช่วยซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้าให้กับคนในชุมชนนั้นๆ โครงการงานด้านคนพิการ การเข้าถึงกลุ่มคนพิการในชุมชน โดยการนำคนพิการที่ประสบความสำเร็จไปเป็นบุคคลตัวอย่าง ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตให้กับคนพิการและครอบครัว ทำให้คนพิการสามารถพัฒนาตนเองเป็นผู้นำ และช่วยเหลือคนพิการอื่นๆ ในชุมชนต่อไปได้ และ โครงการแลกเปลี่ยนกับสถานประกอบการที่ยังไม่เคยรับคนพิการเข้าไปทำงาน โดยมีโรงเรียนแห่งต่างๆ ดำเนินการร่วมกับศูนย์จัดหางานคนพิการพระมหาไถ่

นอกเหนือจากการบริจาคเครื่องคอมพิวเตอร์ให้กับโรงเรียนแล้ว คุณอิสรา ฯ ยังมีแนวคิดที่จะบริจาคเครื่องคอมพิวเตอร์ให้แก่วัด ทั้งในตัวเมืองและชนบท เพราะนอกจากจะเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจแล้ว วัดยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาการศึกษาของชุมชนมาช้านาน จนมีความกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกับวิถีชีวิตไทย โดยเริ่มดำเนินโครงการแรกที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมมหาสวัสดิ์วิทยา ตำบลหอมเกร็ด อำเภอสามพราน นครปฐม คุณอิสรา ฯ เล่าถึงที่มาของโครงการนี้ว่า

“ผมคิดว่า แม้พระภิกษุสามเณรเอง หากท่านมีความรู้ความสามารถทางด้านคอมพิวเตอร์ ก็จะสามารถนำเครื่องคอมพิวเตอร์ของเราไปใช้ประโยชน์ได้ เป็นการเปิดโอกาสให้ท่านได้ใช้ศักยภาพในการสอนศีลธรรมของท่านให้แก่เด็กๆ และคนในชุมชน โดยการอบรมจริยธรรมประมาณ ๑๐ นาที ก่อนการสอนคอมพิวเตอร์นับเป็นการโน้มน้าเยาวชนและชาวบ้านให้เข้าวัด และมีโอกาสใกล้ชิดธรรมะมากขึ้น”

ในท้ายที่สุด คุณมงคลนิมิตร เอื้อเชิดกุล กรรมการและผู้จัดการฝ่ายกิจกรรมองค์กรและรัฐกิจสัมพันธ์ บริษัท เอสโซ่ฯ ได้เปิดเผยถึงความประทับใจที่ได้รับว่า

“วันนี้พนักงานเอสโซ่ทุกคน ได้ร่วมมือเป็นหนึ่งเดียว กับองค์กรเครือข่ายพัฒนาสังคมต่างๆ เพื่อทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสังคมที่ต้องการความช่วยเหลือ มีอยู่เล็กน้อย ทุกมือ ร่วมจุดประทีปส่องอนาคตการศึกษาให้แก่เยาวชน และชุมชน ต่อยอดการดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้บรรลุผลที่ดีที่สุดจากการปฏิบัติงาน”

แนวคิดใหม่เพื่อสานพลังสตรี

ในฐานะบริษัทในเครือเอ็กซอนโมบิลในประเทศไทย เอสโซ่ตระหนักถึงคุณค่าของการเสริมสร้างศักยภาพสตรีและเยาวชนไทย ซึ่งจะส่งผลเป็นทวีคูณในการพัฒนาประเทศ ทางเศรษฐกิจและสังคม การให้โอกาสทางการศึกษา สามารถเปลี่ยนวิถีชีวิตของสตรีและเด็ก รวมทั้งสามารถขยายผลไปยังครอบครัว และชุมชนของพวกเขาด้วย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เอสโซ่ได้คัดเลือกสตรีนักบริหารที่ทำงานในองค์กรพัฒนาสังคมต่างๆ เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการในโครงการพัฒนาสตรีด้านการบริหาร (Global Women in Management Program หรือ GWIM) ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นเวลา ๑ เดือน เพื่อเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในระดับนานาชาติ และพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ เช่น ความเป็นผู้นำ เทคนิคการสื่อสาร และการบริหารจัดการ โดยเอ็กซอน โมบิล คอร์ปอเรชั่น ให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายประมาณ ๑ ล้านบาทต่อคน ปัจจุบันมีผู้ที่ผ่านการอบรมในโครงการนี้ จำนวน ๑๐ คน จากองค์กรพัฒนาเอกชน ๗ แห่งกลุ่มสตรีที่สำเร็จหลักสูตร GWIM ดังกล่าวนี้อาจกลายเป็นเครือข่ายความร่วมมือในการจัดทำโครงการต่างๆ ที่มีเอสโซ่เป็นผู้ริเริ่ม สนับสนุน และเป็นแกนกลางในการประสานความร่วมมือ โดยมุ่งนำ ศักยภาพและความชำนาญของแต่ละองค์กรมาใช้ในการดำเนินโครงการ นับเป็นก้าวใหม่แห่งการดำเนินงานเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่ลึกซึ้งและไม่เคยมีองค์กรใดจัดทำมาก่อน

ศูนย์บริการโมบิล 1

บริการอย่างมืออาชีพด้วยผลิตภัณฑ์

น้ำมันเครื่องระดับโลก

Mobil 1 Center offers professional lube change service with world-class brand

Mobil 1 Center no. 101 was officially opened at Esso service station located at Bangna-Trad rd. Km.2 in June 2011, confirming Esso's commitment to exceptional services.

Daniel Tan, lubricants manager, Esso (Thailand) Public Company Limited, said:

"This modern lube change center would attract customers who see the brand values of Mobil 1, the world-leading, synthetic engine oil, and those who're concerned about long-lasting performance of their car."

ศูนย์บริการโมบิล 1 สาขาที่ ๑๐๑ ณ สถานีบริการน้ำมันเอสโซ่ สาขา ถนนบางนา-ตราด กม.๒ เปิดตัวอย่างเป็นทางการในเดือนมิถุนายน ๒๕๕๔ ที่ผ่านมา เป็นการยืนยันความมุ่งมั่นของเอสโซ่ที่จะมุ่งมั่นการให้บริการที่เป็นเลิศ

มร. แดเนียล ตัน ผู้จัดการผลิตภัณฑ์หล่อลื่น บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) (“บริษัท”) กล่าวว่า “เราหวังว่า ศูนย์บริการเปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่องที่ทันสมัย จะสามารถดึงดูดลูกค้าที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าของผลิตภัณฑ์น้ำมันเครื่องระดับโลกอย่างโมบิล 1 และพิถีพิถันกับการดูแลรักษารถยนต์ ภูมิใจให้คงประสิทธิภาพและมีอายุการใช้งานตราบนานเท่านาน”

ในฐานะบริษัทในเครือ เอ็กซอน โมบิล คอร์ปอเรชั่น ซึ่งส่งมอบประสบการณ์ในเรื่องน้ำมันเครื่องคุณภาพสูงมาตลอดเวลาหลายปี บริษัท มองเห็นช่องทางในการส่งเสริมการขายผ่านศูนย์เปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่อง

ปี ๒๕๔๘ นับเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการศูนย์บริการโมบิล 1 ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ส่วนในประเทศไทย ศูนย์บริการโมบิล 1 แห่งแรก เริ่มเปิดให้บริการราวปลายปี ๒๕๕๑ และมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มจาก ๓๘ สาขา ในปี ๒๕๕๒ เป็น ๑๐๐ สาขา ในปี ๒๕๕๓

จุดเด่นของศูนย์บริการโมบิล 1 คือ การให้บริการอย่างมืออาชีพด้วยผลิตภัณฑ์ชั้นนำระดับโลก ที่จะช่วยรักษาสสมรรถนะของเครื่องยนต์ไว้ในสภาพเหมือนใหม่ “แต่ละศูนย์มีการติดตั้งอุปกรณ์เปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่องและดูแลรักษาเครื่องยนต์อย่างครบครัน พร้อมทีมช่างที่มีประสบการณ์” มร.ตันเสริม “เรามั่นใจว่าจะสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างตรงจุดด้วยผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพสูง และความเชี่ยวชาญในการให้บริการ ในราคาที่สมเหตุสมผล”

ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายของศูนย์บริการโมบิล 1 คือคนรักรถที่ต้องการดูแลรักษาเครื่องยนต์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะหลังจากหมดช่วงการรับประกันจากบริษัทรถยนต์ ซึ่งมีอยู่ถึงประมาณร้อยละ ๖๐ ของผู้ใช้รถ มร.ตันให้ความเห็นว่า ลูกค้ากลุ่มนี้จะมองหาทางเลือกใหม่ๆ ส่วนใหญ่ขอใช้บริการของศูนย์บริการที่มีระบบในการทำงานและความชำนาญที่ไว้วางใจได้มากกว่าร้าน

เปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่องทั่วไป เมื่อประเมินจากจำนวนรถยนต์ที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต จะเห็นว่าตลาดของศูนย์เปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่องที่ได้มาตรฐานอย่างศูนย์บริการโมบิล 1 มีคู่แข่งน้อยและมีแนวโน้มจะเติบโตได้อีกมหาศาล

ศูนย์บริการโมบิล 1 นับเป็นอีกก้าวที่สำคัญในการดำเนินกลยุทธ์เชิงรุกสำหรับการตลาดน้ำมันเครื่องในประเทศไทย เพราะเป็นโอกาสที่จะเพิ่มช่องทางการให้บริการด้วยผลิตภัณฑ์คุณภาพอย่างโมบิล 1 และผลิตภัณฑ์ชั้นนำอื่นๆ ภายใต้ชื่อโมบิล ผ่านทางเครือข่ายศูนย์บริการ โดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่ทั่วประเทศ

บริษัทให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับโครงการศูนย์บริการโมบิล 1 โดยมีแผนที่จะขยายเครือข่ายศูนย์บริการให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ผ่านการจัดอบรม และการใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินธุรกิจ

“เพื่อให้ลูกค้าได้สัมผัสเทคโนโลยีและบริการแบบมืออาชีพก่อนตัดสินใจ เราจึงจัดให้มีการตรวจเช็คเครื่องยนต์ฟรี ๓๐ รายการที่ศูนย์บริการโมบิล 1 ทุกสาขา” มร.ตัน กล่าว “ผมมีความเชื่อมั่นว่า เราจะพัฒนาเครือข่ายศูนย์บริการโมบิล 1 เพื่อให้การดูแลรักษารถยนต์แก่ลูกค้าในเมืองไทยได้อย่างทั่วถึงและดีที่สุด”

ท้ายที่สุด ลูกค้าจะได้ใช้รถอย่างมั่นใจเต็มร้อยถึงประสิทธิภาพ ความปลอดภัยและไร้กังวล

ประทีปปริทรรศน์

เอสโซ่สนับสนุนค่ายวิทยาศาสตร์ทางทะเล จุฬาฯ ครั้งที่ ๓๒

นายมงคลนิมิตร เอื้อเชิดกุล (ที่ ๕ จากขวา) กรรมการและผู้จัดการฝ่ายกิจกรรมองค์กรและรัฐกิจสัมพันธ์ บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) มอบการสนับสนุนจำนวนเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท แก่ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนชมรมพิทักษ์ทะเล ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯ ในการจัดค่ายวิทยาศาสตร์ทางทะเลครั้งที่ ๓๒

ค่ายอบรมวิทยาศาสตร์ทางทะเลในปีนี้จะจัดขึ้นเป็นเวลา ๗ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๕-๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๔ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนเกิดความสนใจและเกิดทัศนคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ รวมทั้งตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรทางทะเล เพื่อนำไปสู่จิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ อีกทั้งมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลเพื่อให้ทรัพยากรคงอยู่อย่างยั่งยืน ผ่านทางกิจกรรมการบรรยายทางวิชาการที่คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯ และการร่วมกิจกรรม อาทิ การเดินรณรงค์อนุรักษ์ทะเล การเดินสะพานศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และการปลูกป่า ชายเลน ที่ จ.จันทบุรี

เอสโซ่สนับสนุนค่ายอาสาพัฒนาชนบทของคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาฯ

นายมงคลนิมิตร เอื้อเชิดกุล (ที่ ๓ จากซ้าย) กรรมการและผู้จัดการฝ่ายกิจกรรมองค์กรและรัฐกิจสัมพันธ์ บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) มอบเงินจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ให้แก่ ผศ. ดร. ศิริมา ปัญญาเมธีกุล (ที่ ๒ จากซ้าย) รองคณบดีฝ่ายกิจการนิสิต คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนการจัดสร้างสะพานยูวีศวรรบพิธ ๓๙ ที่บ้านทับโพธิ์ ตำบลทับใหญ่ อำเภอรันบุรี จังหวัดสุรินทร์ ชมรมค่ายอาสาพัฒนาชนบทคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาฯ ก่อตั้งและดำเนินการกิจกรรม

ดังกล่าว มาตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๑๒ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ นิสิตนำความรู้ทางวิศวกรรมมาประยุกต์ใช้ เพื่อการพัฒนาชนบท รู้จักการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น สะพาน ฝายน้ำล้น และอาคารเรียน ในช่วงปิดภาคฤดูร้อน บริษัท เอสโซ่ฯ ได้ร่วมสนับสนุนโครงการค่ายอาสาพัฒนาดังกล่าว มากกว่า ๒๐ ปี เพื่อการพัฒนาเยาวชน และ การสร้างสรรค์โครงสร้างพื้นฐานสำหรับท้องถิ่นชนบทเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชน

เอสโซ่สนับสนุนโครงการพัฒนาชายหาด ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน

นายอิศรา สุนทรวิภาต (ซ้าย) ที่ปรึกษากิจการองค์กรและรัฐกิจสัมพันธ์ บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) มอบเงินจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท แก่ นายณรงค์ อีร์จันทรวงูร (กลาง) รองผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี เพื่อสนับสนุนโครงการ “คุ้งกระเบนเทิดไถ้องค์ราชันพัฒนาชายหาดร่วมกัน เพื่อสานฝันทะเลงาม” เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๔ พรรษาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ณ พื้นที่ดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งบริษัทเอสโซ่ฯ ได้ร่วมสนับสนุน การจัดโครงการดังกล่าว

เป็นปีที่ ๓ ติดต่อกัน โดยโครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน จังหวัดจันทบุรี

เอสโซ่ร่วมพิธีเปิดอาคารสราญกรมไทยเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ๘๔ พรรษา

นายอิศรา สุนทรวิภาต (ซ้าย) ที่ปรึกษากิจการองค์กรและรัฐกิจสัมพันธ์ บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) รับของที่ระลึกจาก พล.ต.ประดินันท์ สายหัสดี (ขวา) ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๓ ในพิธีเปิดอาคารสราญกรมไทยเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ๘๔ พรรษา ณ บริเวณอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ ค่ายกาวิละ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เอสโซ่สนับสนุน อพวช. ผลิตรายการโทรทัศน์ให้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.) โดย ดร.พิชัย สนแจ้ง และ บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) โดยนายมงคลนิมิตร เอื้อเชิดกุล กรรมการและผู้จัดการฝ่ายกิจกรรมองค์กรและรัฐกิจสัมพันธ์ บริษัท เอสโซ่ฯ ร่วมลงนามความร่วมมือสนับสนุนรายการโทรทัศน์ “สนุกคิด สนุกวิทย์ ช่างคิด ช่างสังเกต” โดย อพวช. ปีที่ ๒” ซึ่งเอสโซ่จะร่วมนำเสนอ สื่อบุคคลความรู้คือ ประทีปความยาว ๑ นาทีในรายการ

อพวช. จัดทำรายการโทรทัศน์ “สนุกคิด สนุกวิทย์ ช่างคิด ช่างสังเกต” เมื่อปี ๒๕๕๓ เพื่อนำเสนอความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ในรูปแบบสารคดีกึ่งละคร ซึ่งจะ

ให้ทั้งความรู้และความสนุกสนานแก่ผู้ชม ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๑๑ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมกระบวนการคิดแบบ วิทยาศาสตร์ ในหมู่เยาวชน เพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันให้กับประเทศอย่างยั่งยืน

บริษัท เอสโซ่ฯ มีนโยบายในการส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลเช่นเดียวกัน จึงได้สนับสนุนการจัดทำรายการสารคดี “ความรู้คือประทีป” ความยาว ๓๐ นาที เพื่อให้ความรู้ด้านต่างๆ ที่อยู่ในความสนใจของสังคม เช่น ด้านพลังงาน วิทยาศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ ต่อไปจะได้จัดทำสื่อบุคคล “ความรู้คือประทีป” ความยาว ๑ นาที ร่วมนำเสนอในรายการของอพวช. ซึ่งจะออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา ๑๓.๓๐ น. – ๑๔.๐๐ น. ทางสถานีโทรทัศน์ NBT

เอสโซ่ร่วมสนับสนุนโครงการสวนสัตว์สู่ชุมชน

นายไพโรจน์ ศศิวงศ์ภักดิ์ ผู้จัดการประชาสัมพันธ์และบริหารสำนักงาน โรงกลั่นน้ำมัน เอสโซ่ศรีราชา บริษัท เอสโซ่ฯ เป็นประธานเปิดงาน “โครงการสวนสัตว์สู่ชุมชน” ณ โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง โรงกลั่นฯ ร่วมกับสวนสัตว์เปิดเขาเขียว จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตลอด ๑๐ ปีที่ผ่านมา ได้แก่ โครงการค่ายผู้นำเยาวชน “เลิกรักษ์ป่า ปลารักษ์ทะเล” โครงการสวนสัตว์สู่ชุมชน และโครงการอาสาสมัคร รักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เยาวชนเล็งเห็นความสำคัญ คุณค่า และปัญหาของการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจถึงวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ศูนย์ผลิตก๊าซธรรมชาติน้ำพองฉลอง ๒๐ ปีความปลอดภัย

นายอนุกุล ตั้งคณากุลชัย รองว่าราชการจังหวัดขอนแก่น เป็นประธานในงานฉลองความสำเร็จของการผลิตก๊าซธรรมชาติครบ ๒๐ ปี และงานฉลองความสำเร็จด้านความปลอดภัยของ ศูนย์ผลิตก๊าซธรรมชาติน้ำพอง ทั้งนี้ได้รับเกียรติจากผู้บริหารระดับสูงของบริษัท เอ็กซอนโมบิล เอ็กซพลอเรชั่น แอนด์ โพรดักชั่น โคราช อิงค์ บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) และบริษัท HESS ประเทศไทย หน่วยราชการ และ ชุมชนใน จังหวัดขอนแก่นเข้าร่วมงานครั้งนี้ ในโอกาสนี้ มีการมอบรางวัลความสำเร็จในการดำเนินงานครบ ๒๐ ปีโดยไม่มีอุบัติเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสียเวลาทำงานแก่ ศูนย์ผลิตก๊าซธรรมชาติน้ำพอง และรางวัลความปลอดภัยดีเด่นแก่ผู้รับเหมา Proton Inter Supply และพนักงานของศูนย์ฯ รวมถึงได้ทำพิธีมอบเงินสนับสนุนกองทุนการศึกษา “เอ็กซอนโมบิล-น้ำพอง” จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ให้แก่นายอำเภอเมืองน้ำพอง มอบรถตู้จำนวน ๑ คัน ให้กับโรงพยาบาลน้ำพอง เพื่อใช้ในกิจการของโรงพยาบาลน้ำพอง และสนับสนุนเงินจำนวน ๒๘๕,๐๐๐ บาท ให้แก่นายกเทศมนตรีเทศบาลกุดน้ำใสเพื่อใช้ในโครงการรณรงค์สวนผสมอีกด้วย

ความสำเร็จทางธุรกิจ + ความรับผิดชอบต่อสังคม = ชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น

เราเชื่อมั่นว่า ความสำเร็จในระยะยาวของธุรกิจในปัจจุบันไม่อาจพึ่งพาผลประโยชน์ทางการเงินเท่านั้น

เราเชื่อมั่นว่า ความสำเร็จทางธุรกิจ และความรับผิดชอบต่อสังคมต้องเคียงคู่ไปด้วยกันตลอดทาง

นี่คือเหตุผลว่า ทำไมเราจึงมีประวัติอันยาวนานในการสนับสนุนชุมชนผ่านโครงการต่างๆ มากมาย ทั้งจากองค์กรเอง และจากกิจกรรมอาสาสมัครของพนักงานของเรา เพื่อส่งเสริมการศึกษา สุขอนามัย และการพัฒนาทางเศรษฐกิจให้แข็งแกร่งขึ้น ซึ่งในที่สุดแล้ว การยกมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ และความมั่นคงของชุมชนในทุกที่ที่เราไปดำเนินงานนั้น ได้สะท้อนถึงการทำธุรกิจในระยะยาวของเรา

esso.co.th

เครื่องหมายการค้าของเอ็กซอนโมบิล

ExxonMobil
มุ่งมั่น สร้างพลังงานโลก™